

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902.

Andra Kammaren.

N:o 19.

Fredagen den 7 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne februari.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående bildande af en fond för landtförsvarets byggnader och andra försvarsändamål;

angående försäljning af vissa kronan tillhöriga tomter inom Marstrands stad;

angående försäljning af den kronan tillhöriga fasta egendomen n:o 10 i kvarteret Kulberget mindre i Stockholm; och

angående öfverlåtelse till landtförsvaret af mark vid staden Visby för Gotlands artillerikår.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda bevillningsutskottets betänkanden n:is 14 och 15, bankoutskottets memorial n:o 4, lagutskottets utlåtande n:o 24, Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 och Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,39 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Lördagen den 8 mars.

Kl. 11 f. m.

Sammanträdet leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande mars.

§ 2.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att herr *A. Hedin* i Stockholm anmält, att han af sjukdom vore förhindrad att i dag inställa sig i kammaren.

§ 3.

Föredrogs och godkändes bankoutskottets memorial n:o 3, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Falun, Karlskrona, Karlstad, Luleå, Kalmar, Visby och Örebro.

§ 4.

Vidare föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren godkända lagutskottets utlåtanden:

n:o 21, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 16 och 75 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, dels ock en i anledning af nämnda proposition väckt motion; och

n:o 22, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 12 och 41 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, dels ock en i anledning af nämnda proposition väckt motion.

§ 5.

Ang. landstingens befogenhet med afseende å väganläggningar. Efter föredragning härefter af lagutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående landstingens befogenhet med afseende å väganläggningar, yttrade:

Herr Nordström i Höglunda: Gent emot ett enhälligt utskott är det naturligtvis icke tänkbart att kunna genomdrifva min mening, men jag kan likväl icke underlåta att uttala min gensaga emot det slut, hvartill utskottet kommit.

*Ang. lands-
tingens befo-
genhet medaf-
seende å väg-
anläggningar.*

(Forts.)

För många år sedan läste jag en broschyr, hvári författaren påvisade, huru de katolska myndigheterna tolkade skriften genom att icke fästa afseende vid skilje- eller bindetecken. Genom att lösrycka vissa sentenser utan att taga hänsyn till sammanhanget hade de så småningom kommit till dessa dogmer, som för oss protestanter förefalla så vidriga. Jag vill härmed hafva sagdt, att det beror så mycket på, *huru* man läser lagtexten. Såsom ett exempel härfpå vill jag erinra, hurusom jag för ett par år sedan motionerade om ett förtydligande af instruktionen för taxeringsmyndigheterna. Det gälde taxeringen af annan fastighet. Der står, att taxeringen af sådan fastighet icke får ske under brandförsäkringsvärdet, men, märk väl, icke utan att skälet derför skall antecknas uti protokollet eller taxeringslängden, om så sker. Det är detta, som gör skilnaden så stor. Emellertid svarade då bevillningsutskottet, att det var bra som det var och att texten icke kunde affattas tydligare. Resultatet torde vara känt för de flesta utaf herrarne. Ute i bygderna, litet här och litet der, tillämpas denna paragraf på det sättet, att annan fastighet icke på några vilkor får taxeras under brandförsäkringsvärdet, och man får bevittna, att en egendom, som i verkligheten endast har en bråkdel af det värde, som en annan har, likväl blir taxerad långt högre än denna.

Här föreligger åter en lagtolkningsfråga. Det gäller här landstingens befogenhet att understödja väganläggningar och vägförbättringar. Det är påfallande, att nuvarande chefen för civildepartementet icke varit med om att redigera vare sig landstingsförfordningen eller den nya väglagen, ty eljest skulle nog den kongl. resolutionen af den 18 sistlidne oktober, hvarom här är fråga, fått en annan lydelse. Genom denna resolution har landstingens befogenhet blifvit väsentligen kringskuren, som, enligt mitt förmenande, ingalunda kan försvaras med ordalydelsen uti den nya väglagen. Den förklarar nemligen, att ifrågavarande väganläggning icke kunde anses vara att hänföra till för länet gemensamma angelägenheter, och för ty upphäft det öfverklagade landstingsbeslutet. Denna resolution är ganska betänklig. En annan auktoritet i frågan, som väl äfven borde sitta inne med sakkunskap, är den person, som vid tiden för väglagens utarbetande inom civildepartementet tjenstgjorde såsom hufvudredaktör vid den nya lagens författande. Denne man har sedermera såsom landshöfding uti Skaraborgs län sedan några och tjugu år tillbaka alltjemt fastställt landstingets beslut rörande anslag till olika vägförbättringar och jemväl tillstyrkt det nu upphäfdade landstingsbeslutet.

Ang. landstingens befogenhet med afseende å väganläggningar.

(Forts.)

Lagutskottet har ock i så måtto gifvit mig rätt, då det i sitt utlåtande säger:

»Vid bedömande af frågan om landstingens behörighet i förevarande hänseende kan utskottet visserligen icke i allo ansluta sig till ofvan anförda uttalande af kammarkollegium, enär, med en sådan tolkning af landstingsförordningens och väglagens bestämmelser, landstingens befogenhet att understödja företag af ifrågavarande beskaffenhet skulle vara så godt som underkänd».

Jag ber herrarne lägga märke till detta, och jag vill särskildt, till den kraft och verkan det hafva kan, bedja herrar ledamöter af konstitutionsutskottet ihågkomma denna sak, i fall statsrådsprotokollet af den 18 oktober ännu icke blifvit genomgånget.

Deremot måste jag nedlägga en bestämd protest emot lagutskottets resonnement, då det påstår, att anslag af nu ifrågavarande beskaffenhet icke angår hela länet och att skilnad måste göras mellan stad och land. Vi torde alla kunna vara öfverens derom, att utan kommunikationer är ingen utveckling möjlig inom ett land. Kommunikationer äro en gemensam angelägenhet, som gagnar alla. Detta har ju Riksdagen sjelf fastslagit, då den beviljar en million kronor årligen till väganläggningar och vägförbättringar. Till denna million få väl alla bidraga såväl i stad som på land, och detta med all rätt. Men icke kan man väl påstå, att inbyggarne i Skåne ha någon direkt fördel af de vägar, som anläggas i Norrbotten, icke heller norrbottningarne af de vägar, som byggas i Skåne, men såsom utgörande ett sammanhängande helt gagnar ju den ena landsändans uppblomstring den andra. Så måste äfven resoneras i fråga om de olika delarne af ett landstingsområde. Icke har väl den norra delen af Skaraborgs län någon direkt fördel utaf en vägförbättring, som verkställes inom den södra eller tvärtom, men den ena delen får hjälp en gång och den andra delen en annan gång, och på det sättet blifva de alla hjälpta, och dervidlag är det min sann icke städerna, som åtnjuta de minsta fördelarne.

Hvad vidkommer utskottets fruktan för att en majoritet inom landstinget skulle kunna pålägga en minoritet obehörigen betungande afgifter, så saknar detta all grund i realiteten. För det första beviljas nemligen aldrig ett statsanslag till vägförbättringar, med mindre än att fullständiga utredningar föreligga beträffande företagens allmängiltiga gagnelighet och nytta. Det har sig, som hvar man vet, icke så lätt att genomdrifva dylika företag. För det andra ha, hvad Skaraborgs läns landsting angår, aldrig några understöd beviljats, med mindre än att fullständiga och klara papper förelegat.

Denna fråga kan möjligen anses vara af underordnad betydelse, men i såväl ekonomiskt som humanitärt hänseende är den dock af icke ringa vikt. Ingen af herrarne torde vara i okunnighet om det djurplågeri, som ofta föröfvas vid tunga lass framforslande

på backiga och dåliga vägar, och hvad dylikt betyder i ekonomiskt afseende, behöver jag icke undervisa herrarne. Jag vågar påstå, att knappast några penningar kunna bättre användas än just till dylika vägförbättringar. Men rättigheten att bevilja dessa vägförbättringsanslag utgör intet tvång. De landsting, som icke vilja eller anse sig icke kunna bidra dertill, kunna ju säga nej. Men nog måste det kännas hårdt och orättvist, att det landsting, som vill lemna sådant bidrag, nu skall vara förhindradt att göra det.

Ang. landstingens befogenhet med afseende å väganläggningar.
(Forts.)

Afsigten med min motion har varit att genom en skrivelse till Kongl. Maj:t få för de män, som nu skola omarbota väglagen, jemväl detta spörsmål framlagdt till pröfning, men genom det slut, hvartill utskottet kommit, har denna utsigt blifvit afklippt.

Men med den behandling och i det läge, som frågan nu kommit, så skulle det vara lönlöst att framställa något yrkande.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman, mine herrar! Då motionären här icke framställt något särskildt yrkande, skall jag endast i korthet redogöra för de skäl, som varit bestämmande för utskottets uppfattning i denna fråga.

Utskottet har visserligen icke underskattat motionärens syfte, men utskottet har för sin del ansett, att den nuvarande väglagen icke lägger något hinder i vägen för att på allra bästa sätt ordna såväl vägförbättringar som vägbyggnader äfvensom att lemna nödiga föreskrifter om vägens underhåll.

Väglagen föreskrifver äfven de grunder, hvarefter kostnaderna för vägförbättringar skola utgå. Skulle vi nu bifalla motionärens förslag, så blefve följden den, att rubbning inträdde beträffande grunderna för vägbesvärets utgörande. Vi veta, att enligt nu gällande lag få, när det blir fråga om vägbesväret på landet, äfven kronans fastigheter deltaga deri. Men när det gäller landstingsförordningen och landstingens utgifter, äro kronans egendomar helt och hållet fritagna. För dem betalas nemligen ingen bevilning efter andra artikeln i bevilningsförordningen, och följaktligen betalas ej heller för dem landstingsskatt. Finge nu landstingen större befogenhet att befatta sig med vägförbättringar, så skulle det kunna inträffa, att till och med större vägbyggnader skedde på landstingens bekostnad, och då finge en hel del personer och korporationer deltaga i detta besvär, ehuru sådant rätteligen icke borde åligga dem, utan andra, som enligt väglagen hafva vägbyggnadsskyldighet sig ålagd. Detta har motionären icke tänkt på, men utskottet har naturligtvis måst taga sådana förhållanden i betraktande.

Utskottet har för öfrigt för sin del ej kunnat finna, hvaför landstingen enligt nu gällande bestämmelser icke i vissa fall skulle få lemna bidrag till vägförbättringar. Landstingen hafva sig blott närmare anvisadt, på hvad sätt och under hvilka vilkor de kunna bidra med anslag till sådana ändamål. Enligt nya

*Ang. lands-
tingens befo-
genhet med af-
seende å väg-
anläggningar.*

(Forts.)

väglagen måste alla vägförbättringar, som inom ett län kunna ifrågakomma, först af vederbörande myndigheter undersökas. Der- efter tillkommer det de vägbyggnadsskyldige inom distriktet att afgifva yttrande, huruvida de anse, att vägen är nyttig och nödig eller icke. Om frågan, på detta sätt förberedd, kommer till lands- tinget, så kan gifvetvis intet hindra landstinget att fatta beslut deri, för så vidt den ifrågasatta vägförbättringen anses för hela länet nyttig, nödig och gagnelig.

Då emellertid utskottet för sin del ansett, att de nuvarande lagbestämmelserna i fråga om väganläggning och vägförbättring kunna på ett tillfredsställande sätt lösa de uppgifter, som vi ställa på lagen i denna del, så har utskottet icke kunnat tillstyrka motionen. Af detta skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Nordström i Höglunda: Med anledning af hvad min ärade vän här nu yttrat, vill jag endast påpeka, att enligt den af Kongl. Maj:t gifna resolutionen äro landstingen under alla för- hållanden förhindrade att lemna några bidrag till sådana för- bättringar, hvarom här är fråga.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

*Om tull å
brukade
säckar.*

Till afgörande förelåg bevillningsutskottets betänkande n:o 14, i anledning af väckta motioner om tull å tydligen brukade och slitna säckar samt om upphäfvande af § 9 mom. 2 tulltaxeunder- rättelserna.

I tre till bevillningsutskottet hänvisade motioner, afgifna, n:o 16 inom Första Kammaren af herr *G. F. Östberg* och n:o 22 inom samma kammare af herr *G. A. Ekdahl* samt n:o 75 inom Andra Kammaren af herr *J. G. Pettersson* i Södertelje, hade förslag framstälts,

att Riksdagen måtte besluta, att rubriken »säckar, tydligen brukade och slitna — fria» måtte utgå ur tulltaxan och att dylika säckar måtte underkastas samma tullsats, som gälde för nya; samt

att § 9 mom. 2 af de vid gällande tulltaxa fogade underrättelser om hvad vid taxans tillämpning iakttagas bör äfvenledes måtte utgå.

Utskottet hemstälde:

1:o) att ifrågavarande, af herrar Östberg, Ekdahl och Petters- son i Södertelje väckta motioner, såvidt de afsåge åsättande af tull å begagnade säckar, icke måtte af Riksdagen bifallas; och

2:o) att herrar Östbergs, Ekdahls och Petterssons i Södertelje ifrågavarande motioner, i hvad de afsåge upphäfvande af gällande

bestämmelser om tullrestitution för juteväfnad, som vid varuutförsel användes till emballage, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Om tull å brukade säckar.
(Forts.)

Sedan *punkten 1* föredragits, anförde:

Herr Pettersson i Södertelje: Herr talman, mine herrar! De motioner, som kammaren nu går att behandla, afse icke åsättandet af någon ny tull och icke heller förhöjning af en förut bestämd tullsats, utan deras syfte är endast att få afgjort, om en tull, som Riksdagen en gång beslutat, verkligen skall gifva skydd åt den industri, som tullen lockat fram, eller om meningen är, att tulltaxan skall, så att säga, med ena handen taga tillbaka hvad den gifver med den andra åt ifrågavarande industri och åt de skaror af arbetare, som från densamma erhålla sitt uppehälle.

Som herrarne veta, har Riksdagen en gång beslutat en tullsats af tio öre per kilogram för juteväfnad och elfva öre per kilogram för säckar af sådan väfnad. I förlitande på det skydd, som denna tull skulle skänka, hafva inom landet uppstått fyra juteväfverier och jutespinnerier. Jag vill icke inlåta mig på den frågan, om det från början varit riktigt eller klokt att införa denna tull. Jag vill icke rifva upp den gamla principstriden om tullsystemets berättigande öfver hufvud. Men jag ber att få konstatera, att dessa fyra fabriker hafva grundats i förlitande på att tullen skulle skänka dem ett skydd mot den utländska konkurrensen.

Dessa fabriker, som för närvarande representera ett anläggnings- och rörelsekapital af öfver 6,000,000 kronor och sysselsätta öfver 1,500 arbetare, klaga nu öfver att det skydd, som tullen skulle gifva dem, är otillräckligt, icke därför att tullen skulle vara för låg, utan därför att tulltaxan, på samma gång den fastslår denna tullsats, äfven innehåller två bestämmelser, som göra densammans verkan illusorisk, nemligen dels att tullfrihet medgifves för tydligen brukade och slitna säckar, och dels att tullrestitution medgifves för utom landet tillverkad och hit införd juteväf, som åter utföres i form af emballage. Hur kan man då säga, att dessa bestämmelser göra tullen utan verkan? Jo, därför att vår juteväfsindustris verksamhet nästan uteslutande går ut på tillverkning af just säckväf och emballage. Derfor har i dessa motioner föreslagits upphäfvande af nämnda båda undantagsbestämmelser i syfte att ifrågavarande tull verkligen måtte blifva en skyddstull.

Bevillningsutskottet har emellertid afstyrkt motionerna, och detta hufvudsakligen på den grund, att ett bifall till desamma skulle skada superfosfatfabrikerna utan att i afsevärd mån kunna gagna juteindustrin. De skäl, som utskottet åberopat till stöd för detta påstående, synas emellertid icke vara af alldeles oom-

Om tull å
brukade
säckar.
(Forts.)

tvistlig rättighet. Utskottet berör till en början de officiella siffrorna angående värdet af importen utaf gamla säckar under åren 1891—1900 samt uttalar tvifvel om rättigheten af de slutsatser angående importens stegring, som motionärerna dragit ur dessa siffror. Jag vill dervid erinra, att i ett par af motionerna påvisats, att *värdet* af de importerade säckarne icke lemnar någon säker grund för bedömande af *antalet* af desamma. Priset på juteväfnad har nemligen under de sista åren i afsevärd mån sjunkit, så att ett visst värdebelopp år 1900 representerade ett betydligt större antal säckar än år 1891. Särskildt föreligga uppgifter från tullkammaren i Helsingborg, som utvisa, att år 1900 till nämnda stad införts säckar, hvilka till och med åsatts ett så lågt värde som 5 öre per kilogram. Vid sådant förhållande synes det icke vara fullt befogadt att, såsom utskottet gjort, antaga, att de införda säckarne i medeltal skulle vara värda 30 öre stycket.

Utskottet säger vidare, att superfosfatindustrien måste hafva särskildt grofva och tunga säckar, vägande 1 å 1.2 kilogram, samt uppgifver sig hafva fått denna uppgift från sakkunnigt håll. Mot denna sakkunniga uppgift må det emellertid vara tillåtet att åberopa en från annat sakkunnigt håll lemnad uppgift, att superfosfatfabrikerna alldeles icke behöfva så grofva och tunga säckar, som utskottet hållit före. Till stöd för sistnämnda uppgift har man åberopat, att säckarnes hållbarhet hufvudsakligen beror på varpens, icke på inslagets större eller mindre groflek och tyngd, och varpen är densamma i större och mindre, lättare och tyngre säckar. Den skörning, för hvilken varpen utsättes genom superfosfatens frätande egenskaper, är således lika stor, vare sig tyngre eller lättare gods användes i inslaget. Af detta skäl vågar jag påstå, att utskottets beräkning af värdet å de säckar, som superfosfatfabrikerna måste använda, är för hög samt att följaktligen den tullsats, som utskottet uppgifver skulle drabba dessa gamla säckar, äfven är för högt beräknad. På samma sätt förhåller det sig med utskottets beräkning af värdet å de nya säckar, som superfosfatfabrikerna skulle kunna använda. Utskottet säger, att enligt från sakkunnigt håll meddelad uppgift skulle sådana nya säckar betinga ett pris af ungefär 67 öre per styck. Deremot torde det vara tillåtet att åberopa hvad jutefabrikerna sjelfva påstå om priset på de säckar, som skulle vara användbara för superfosfatfabrikerna. Jutefabrikerna erbjuda sig att under garanti för hållbarhet lemna superfosfatfabrikerna tillräckligt stora säckar af bepröfvad *qualité*, att användas till emballage, för ett pris af 34 å 36 öre stycket. Jag har från två af jutefabrikernas chefer fått den upplysningen, att deras fabriker skulle kunna åtaga sig en sådan leverans för en tid af tre år. Tager man nu hänsyn till detta från jutefabrikerna meddelade pris, så innebär det icke någon farlig tillökning i omkostnader för superfosfatfabrikerna. Det blefve en tillökning af endast några få öre per säck, och

derigenom skulle superfosfatfabrikerna icke hindras att bära sig och fortfarande gifva god utdelning.

Nu har man visserligen sagt, att det skulle lända till skada för jordbruket och jordbrukarne, om en sådan tull antoges. Men det är väl icke så farligt med den saken, ty superfosfat och dylika gödningsämnen höra ju till de allmänna handelsvaror, hvilkas pris bestämmes genom de faktorer, som bestämma prisen på världsmarknaden, och icke skulle väl dessa röna väsentlig inverkan af en sådan förhöjning i omkostnader för superfosfatfabrikerna i vårt land, som nu ifrågasatts. Men för jutefabrikerna skulle verkligen upphäfvandet af ifrågavarande undantagsbestämelse vara af stor betydelse. Ty såsom jag nyss anförde, importerar ett betydligt större antal gamla säckar, än utskottet antagit. Att något så när bestämdt angifva detta antal är svårt, men säkert är, att antalet importerade säckar utgör en afsevärd mängd i förhållande till jutefabrikernas hela tillverkning.

Då det nu här gäller ett val emellan å ena sidan att i någon liten, föga afsevärd mån öka omkostnaderna för superfosfatfabrikerna och å andra sidan att beröfva de redan existerande jutefabrikerna det skydd, utan hvilket de — såsom det förefaller på goda grunder — säga sig icke kunna existera, så må det vara tillåtet att påminna om några siffror beträffande dessa båda industrigrenar. Enligt kommerskollegii officiella statistik för år 1900 sysselsatte superfosfatfabrikerna nämnda år 470 arbetare, under det att jutespinnerierna och väfverierna sysselsatte 1,579 arbetare, och hade superfosfatfabrikerna ett tillverkningsvärde af 3,451,110 kronor, medan jute-väfveriernas och spinneriernas tillverkningsvärde uppgick till 6,516,518 kronor. Beträffande antalet arbetare och tillverkningsvärde, ligga således jutefabrikerna afgjort öfver superfosfatfabrikerna, men det är att märka, att dessa senare för nämnda år hade en till bevillning uppskattad inkomst af 342,496 kronor, medan jutefabrikernas inkomst uppgick till endast 64,476 kronor.

På grund af de skäl, jag nu anför, tillåter jag mig, herr talman, att trots bevillningsutskottets afstyrkande utlåtande hemställa om bifall till de föreliggande motionerna i den punkt, hvarom nu är fråga.

Herr Jansson i Krakerud: Såsom kammaren behagade finna af utskottets utlåtande, är grunden till förevarande frågas framkomst egentligen att söka i tvistigheter mellan jutefabriker och superfosfatfabrikerna. Jutefabrikerna vilja nemligen bestämma, hvilket emballage superfosfatfabrikerna skola använda för sina varor, men dessa senare fabriker önska sjelfva hafva bestämmanderätten härutinnan.

Vid frågans behandling inom utskottet hördes der en sak-

Om tull å brukade säckar.

(Forts.)

*Om tull å
brukade
säckar.*
(Forts.)

kunnig person. Denne tillspordes af mig, om han ansåge, att, derest den föreslagna tullen åsattes, superfosfatfabrikerna då skulle komma att köpa sina säckar af de svenska jutefabrikerna. Han svarade, att de måste i alla händelser importera gamla säckar, emedan det stälde sig fördelaktigare att använda sådana. Kam-maren torde deraf finna, att tullen under sådana förhållanden icke skulle för jutefabrikerna blifva af någon nämnvärd betydelse. Detta är en viktig faktor, som jag ej tror, att jutefabrikerna tagit med i beräkningen. Det är ju alldeles klart, att, så länge som man här i landet har rätt att inrätta så många jutefabriker som helst, den föreslagna tullen icke skall komma att gagna. Om man nemligen tänker sig, att motionärernas förslag bifölles och våra trämassfabriker sedan bildade ett aktiebolag för att sjelfva uppsätta jutefabriker, huru tro herrarne det då skulle komma att gestalta sig? Icke tror jag, att det skulle komma att blifva till jute-fabrikernas fromma. Nej, denna tull kan icke komma att gagna våra jutefabriker, förrän man fått näringsfrihetsförordningen ändrad derhän, att man för att få anlägga dylika fabriker blifver tvungen att hos Kongl. Maj:t söka tillstånd dertill, på samma sätt som man nu söker tillstånd att få bygga enskilda jernvägar. Ty om, såsom jag nämnde, motionen bifölles och nya jutefabriker komme till stånd, hade man intet annat val än att motionera om att alla, som använda säckar, skulle vid vite af t. ex. första gången 10 öre, andra gången 50 öre och tredje gången 1 krona förbjudas att sjelfva laga dem. Men då skulle man, såsom herrarne torde finna, komma till den ena orimligheten efter den andra. Jutefabrikerna måste därför, om de vilja vinna det mål de önska, i fråga om upprättandet af nya fabriker först söka få till stånd en sådan lag, som gäller i fråga om rättighet att bygga enskilda jernvägar. Då blir det också Kongl. Maj:ts skyldighet att taga i öfvervägande, om de jutefabriker, som redan finnas, kunna producera så mycket, som inom landet konsumeras. Kommer ej en sådan lag till stånd, då hjälper i förevarande fall ingen tull. Ty trämassfabrikerna, som äro många och dessutom hafva stora kapital, draga nog icke i betänkande att inrätta jutefabriker för enskild konsumtion. Då trämassfabrikerna sjelfva ju också äro stora afnämare, så är det gifvet, att ingen annan jutefabrik, vare sig inom eller utom landet, kan konkurrera med dem.

Jag har velat säga detta för att visa, till hvilket resultat man skulle komma, om man försökte tvinga andra fabriker att begagna sig af det emballage, som tillverkas af jutefabrikerna här i landet, och derigenom neka dem att använda sådant, som de finna vara med sin fördel förenligast. Denna motion är enligt min tanke en af de orimligaste, som framkommit i Riksdagen.

Jag anhåller, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Vi ha sedan åtskilliga år tillbaka ett ganska långt gående tullsystem, men detta oaktadt framställes vid nästan hvarenda riksdag kraf både på nya tullar och på förhöjningar af redan åsatta sådana. Det synes mig icke riktigt att på detta sätt ytterligare tumma på systemet, då det offentligt och enskildt är sagdt, att det skall vara en tyst öfverenskommelse, att status quo skall råda i tullfrågor, men det hålles icke, som vi se. Äfven i år ha flera sådana motioner framkommit, och vi ha nu en dylik under behandling, nemligen en om tull å begagnade säckar.

I afseende å den föreliggande frågan ber jag få nämna, att juteväfnad öfver hufvud taget är en väfnad, som enligt min erfarenhet är särdeles ohållbar. Genom juteindustriens tillkomst här i landet har fabrikationen såväl af det starka, goda linnets som äfven af bomullsväfnad förminskats. Huruvida bomullsväfnaden kan användas till säckar, hör nu icke hit. Jag vill endast påpeka det sakförhållandet, att juteväfnaden utträngt en del af dessa starkare varor. Detta kan icke vara till förmån för landet i sin helhet. Nu se vi af en broschyr, som utdelats till oss under rubrik »I tolfte timman», att det är två fabrikationer, som bekämpa hvarandra, jutefabrikationen och superfosfatindustrien. Den ena vill ha tull, men den andra icke. Det är ganska lyckligt, att det kommit så långt, att två fabriker för olika varor kämpa mot hvarandra. ehuru jag fruktar, att bonden ändå ej får tillbaka sin ko.

Det går nog till sist så, att de ena sig, och då kanske bonden också blir af med den andra kon.

Hvad nu fabrikörerna beträffar, så är det väl ett känt faktum, att de icke fästa afseende vid konsumenternas intressen — i detta fall jordbrukarnes — om de icke kunna förtjena penningar derpå. Jag kan därför icke finna, att jordbrukarne särskildt böra ömma för att fabrikörernas vinster skola ökas, helst som dessa vinster, enligt hvad som framgår af de från jutefabrikerna utdelade rapporter, redan äro ganska betydliga. Landtmännen hafva, såsom de önskat, fått sina tullar, men dessa äro komplicerade med en stor mängd industritullar. Industrien suger folket från jordbruket och förorsakar derigenom, att omkostnaderna för dettas drifvande högst väsentligt ökas. Följderna häraf ha också visat sig, i ty att lefnadskostnaderna här i Sverige stigit till den grad, att de för närvarande äro högre än i något af våra grannländer. Derför svälla också statskassans utgifter oerhördt, och för att kunna utpressa de millioner, som behöfvas, tvingas man att med ljus och lykta söka efter nya skatteobjekt. Jag anser, att vi böra vara bevillningsutskottet tack skyldiga, för att det i nu förevarande fall genom sitt afstyrkande utlåtande sökt hejda ett fortskridande på den vägen, och anhåller därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om tull å brukade säckar.
(Forts.)

Om tull å
brukade
säckar.
(Forts.)

Herr Petri: Såsom stöd för förslaget framhöll motionären, att till emballage för superfosfat icke behöfde begagnas så grofva, täta och tunga säckar, som nu dertill användes. Då jag under många år i denna sak haft tillfälle att göra egna iakttagelser, ber jag få konstatera, att till emballering af superfosfat måste användas mycket grofva, starka och rymliga säckar, enär, i följd af varans frätande egenskap, säckar af tunnare och lättare väf icke kunna uthärda den starka påkänning, som förorsakas af omlastningar, transport på landsvägar och längre tids förvaring.

Nu har motionären anmärkt, att bevillningsutskottets uppgift derom, att tillverkningskostnaden här i landet för en ny säck af det slag, superfosfatfabrikanterna behöfde använda, skulle uppgå till 67 öre, icke vore riktig. Jag vill meddela, att det ej finnes någon anledning att betvifla denna uppgifts rättighet, enär utskottet erhållit den från en svensk jutefabrik. Men antag, att priset vore för högt tilltaget. Jag ber då få nämna, att af en del olika säckar, som en disponent för ett spinneri i Södertelje förevisade inom bevillningsutskottet, under uppgift att desamma vore lämpliga till emballage af superfosfat, befans enligt utskottets åsigt endast en — superfosfatfabrikanterna kasserade äfven denna — som vore lämplig för ändamålet. De öfriga voro påtagligen alldeles för klena. Priset på denna säck uppgafs vara 48 öre. Om man nu i likhet med superfosfatfabrikanterna anslår priset på en begagnad säck till omkring 30 öre, skulle en dylik säck, hvilken i vigt uppgår till omkring 1 kg. — ibland något mindre, ibland något mera — således i tull betinga en 11 å 12 öre och sålunda för superfosfatfabrikanten komma att uppgå till en kostnad af 41 å 42 öre och alltså ändå ställa sig billigare än jutefabrikernas tillverkningar. När man nu vet, att endast för den superfosfat, som tillverkas inom landet, erfordras öfver 500,000 stycken säckar, kan man tänka sig, hvilken stor roll en fördyring af hvarje säck med 6 å 7 öre skulle komma att spela för superfosfatfabrikerna.

Afven om jag ömmar för jutefabrikerna, hvilket jag vill säga att jag för min del gör, liksom jag ömmar för all svensk industri, som kämpar med svårigheter, kan jag således icke anse det vara rimligt att genom åsättande af den nu föreslagna tullen förbättra jutefabrikernas ställning. Om denna tull åsättes, skulle ovilkorligen prisen å superfosfatfabrikernas tillverkning komma att ökas med ett belopp, som motsvarar den åsatta tullen, alltså en 11 å 12 öre per säck; tillika skulle man då stadga en införselpremie af samma belopp för de utländska superfosfatfabrikerna, som naturligtvis icke betalade någon tull för säckarne. Det är således föga troligt, att superfosfatfabrikanterna här i Sverige skulle kunna få mera betaldt för sin tillverkning af förbrukarne, derest nu denna tull införes, ty den utländska konkurrensen kommer att drabba dem så mycket starkare.

Af de skäl, som jag nu haft äran anföra, nemligen att det

enligt min åsigt icke skulle lända jutefabrikerna till den allra ringaste nytta att åsätta denna nu föreslagna tull, medan den deremot skulle för superfosfatfabrikerna medföra stora förluster, ber jag att få yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Om tull å brukade säckar.
(Forts.)

Med herr Petri förenade sig herrar *Månsson, Johansson* i *Aflösa* och *Jonsson* i *Hökhult*.

Herr Pettersson i *Södertelje*: En ärad ledamot af bevillningsutskottet förklarade, att det nu föreliggande förslaget skulle vara det orimligaste, som man sett i motionsväg inom Riksdagen. Till stöd för detta förkrossande omdöme anförde han, att ett bifall till motionen skulle leda till att man måste bestämma böter för dem, som använde andra säckar än nya sådana af juteväfnad. Jag hörde icke riktigt den bevisföring, i kraft af hvilken han kom till denna sista, egendomliga slutsats, så jag vågar mig icke in på att kritisera densamma, men det förefaller, som om man på det sättet skulle kunna uppvisa hvad som helst vara orimligt. Jag låter därför orimligheten i detta fall stå för den ärade talarens räkning.

Då man här sagt, att det skulle vara orimligt att begära, att superfosfatfabrikerna skulle använda ett lättare, mindre groft slag af säckar än det af bevillningsutskottet angifna, ber jag att få åberopa ett intyg från en fabrik i Tyskland. Detheterder bland annat: »De tyska superfosfatfabrikerna begagna endast nya säckar och hufvudsakligen af följande kvalitéter: Hessianssäckar — — — per styck 390 gram; Hessianssäckar» — en annan qualité — »per styck 370 gram». Och vidare tillägges det: »Användandet af gamla säckar har man inom superfosfatindustrien frångått, alldenstund dessa vid införseln draga samma tull som nya (12 mark per 100 kg) och genom användandet af gamla säckar bevisligen smittoämnen öfverföras». D. v. s., detta »orimliga» förslag är redan lag i Tyskland. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Jansson i *Krakerud*: Jag ber att få säga några ord med anledning af hvad den siste ärade talaren yttrade om att jag i min bevisföring påstått, att man rent af skulle kunna pålägga dem böter, som begagnade andra säckar än nya af juteväfnad. Jag sade detta, emedan jag ville påpeka olämpligheten af att ålägga superfosfatfabrikanterna att begagna ett emballage, som de sjelfva icke anse sig kunna använda, och vidare äfven för att påpeka olämpligheten af att neka personer, som köpt säckar af juteväf för att skicka sina varor till utlandet, att få sina säckar tillbaka. Det var detta, jag ansåg vara olämpligt. Vidare tillade jag, att jag tog för alldeles gifvet, att trämassefabrikerna skulle komma att bilda ett aktiebolag och sjelfva starta en jutefabrik, och jag sade, att det då icke återstode något annat

*Om tull å
brukade
säckar.*
(Forts.)

än att söka hindra allmänheten att begagna gamla säckar. Och jag kan icke förstå, huru man skulle gå till väga då, om icke just pålägga dem böter, som använda gamla säckar inom landet. Ja, herrarne tycka nog, att det är orimligt hvad jag säger, men jag ber endast att få framhålla, att om jag vid det tillfälle, då denna nu förevarande tull åsattes och restitution å emballage bifölls och tullfriheten å gamla säckar bestämdes, skulle hafva sagt, att man skulle väcka motion om dessa bestämmelsers upphäfvande, skulle herrarne då hafva tyckt, att detta yttrande vore lika orimligt som mitt uttalande nu, att man hade att motse en motion med förslag till bötesbestämmelser för sådana, som använda gamla säckar. Jag tror, att jag nu försökt att förklara mina ord så, att hvem som helst kan förstå hvad jag menat.

Jag ber att få tillägga, att såvidt jag kan erinra mig — jag är dock icke riktigt viss på det — fans det endast en enda jute-fabrik, när denna tull åsattes, och det var således för att gynna denna enda fabrik, som tullen kom till. Sedan ha uppstått ytterligare tre fabriker för juteväfnad, så att antalet dylika fabriker nu är fyra. Det är väl alltså en eller två för mycket. Att nu hjälpa dem på sätt, som här är föreslaget, tror jag emellertid icke går an, utan lämpligast härvidlag torde väl vara att gå till väga så, som jag förordade i mitt förra anförande, nemligen förhindra startandet af flera dylika fabriker, än som är nödvändigt för konsumtionen inom landet. Jag har härmed icke sagt, att jag vill ställa mig i spetsen för en sådan åtgärd, men jag kan icke finna, att det är möjligt att lösa frågan på annat sätt. Vill man bilda ringar och tjena penningar på nu ifrågavarande artiklar, måste man ha som ett korrektiv den bestämmelsen, att några fler fabriker af detta slag icke få startas.

Herr Ödman: Herr talman! Jag ber att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bevillningsutskottets hemställan i denna punkt. Jag har litet kändedom om hvad denna fråga betyder för vestkusten, der ju, såsom kammaren troligen känner till, en betydlig fabrikation af sill-guano förefinnes, hvilken kräfvär en stor mängd säckar. Derför ha vi behof af dessa slitna och begagnade säckar, som man kan få till billigt pris. När jag för en tid sedan på en jutefabrik efterhörde hvad priset var på säckar, uppgafs för mig ett pris, som gick betydligt öfver det i motionen uppgifna, nemligen 45 öre — det gälde här nya säckar — och när jag frågade, vid hvilken tid de kunde vara färdiga, fick jag till svar: jo, om tre eller fyra månader. Jag undrar, om man kan vara tillfredsstäld med sådant. Stänger man ute införseln hit af säckar från utlandet, hvilket egentligen är motionens syfte, och är det på samma gång omöjligt att få säckar tillverkade inom landet på erforderlig tid, huru skall man då ställa sig? Om nu denna vara blir fördyrad, denna vara, som behöfver säljas billigt

till jordbruket, så blifva derigenom, på grund af tullen å dessa gamla säckar, så väl superfosfat som andra gödningsämnen äfvenledes fördyrade, och kanske man ändå ej lyckas få några säckar, då man vill ha dem.

Om tull å brukade säckar.
(Forts.)

Denna motion har föregåtts af en agitation, som varit ovanligt häftig. Här har protesterats i tidningsuppsatser och broschyrer ända in i elfte och tolfte timmen; om detta varit till fördel för det syfte, man dermed velat vinna, vet jag ej, men jag skulle snarare tro motsatsen. Ty de skäl, som här ha anförts för denna sak, äro ganska svaga. Det synes nemligen icke vara så, att dessa jutefabrikers vara eller icke vara skulle bero på dessa gamla säckar. Jag har icke kunnat fatta detta, att en så stor tillverkning, som går löst på millioner, skulle bli beroende af om något hundratusental af gamla säckar importeras.

För resten hafva icke dessa jutefabriker handlat fullt honnett mot afnämare. De ha bildat en ring sins emellan, som är omöjlig att bryta, ty den, som behöfver använda deras varor, får ovilkorligen betala det pris de bestämma. I vanliga fall är det rimligt att skydda en uppåtgående fabrikation, tills den väl kommit på fötter; sedan detta skett, böra fabrikerne få konkurrera med hvarandra. Under *sådana* förhållanden kan ju en tull vara försvarlig, men icke under sådana förhållanden, som här föreligga, då ju här fabrikanterna inom landet bildat en ring och på det sättet beskatta nationen bäst de behaga. Ty detta skulle komma att bli fallet här.

Motionärerna ha uppgifvit — jag tager särskildt fasta derpå — att säckarnes styrka beror endast af varpen och ej af inslaget. Detta påstående förundrar mig. För min del tycker jag, att det gör alldeles detsamma, om en säck spricker längs efter eller tvärs öfver, så att det der påståendet af motionärerna har jag verkligen svårt att fatta.

Jag skulle kunna tillägga mycket mer, men jag har med det sagda blott velat häfda den ståndpunkten, jag intager i denna fråga, nemligen att det skulle vara oförsvarligt att sätta tull på dessa gamla säckar.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen å de derunder framställda yrkandena gifna propositioner blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Å föredragningslistan fans härupå upptaget

bevillningsutskottets betänkande n:o 15, i anledning af väckt motion om ändring i tullsatserna för vissa slag af väfnader.

Om tullen för vissa slag af väfnader.

Om tullen för
vissa slag af
väfnader.
(Forts.)

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 80, hade herr *H. Hallin* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att tullen skulle utgå för väfnader af lin och hampa eller andra ej specificerade vegetabiliska spånadsämnen med eller utan inblandning af bomull eller jute:

a) slåta, tvåskaftade och sådana kyprade, hvilkas hela yta är till väfnadssättet likartad (icke mönsterväfd), satin eller atlasväfnad undantagen:

som på en yta af en 1 centimeter i qvadrat innehåller tillsammans högst 25 varp- och inslagstrådar, äfvensom all segelduk

1) oblekta	med 25 öre per kilogram
2) blekta, enfärgade.....	» 50 » » »
3) » med kulörta varp- eller inslags-
trådar	» 60 » » »

och att, under förutsättning att den här ofvan föreslagna tullförändringen blefve af Riksdagen beslutad, Riksdagen jemväl måtte besluta, att de förändrade tullsatserna genast finge träda i kraft.

Utskottet hemstälde:

1:o) att Riksdagen, i anledning af herr Hallins ifrågavarande motion angående höjning af tullen å vissa slag af väfnader af lin och hampa m. m., måtte besluta, att tullen å de i tulltaxerubriken n:o 696 omförmälda väfnader, andra slag än oblekta och ofärgade, skulle höjas till 40 öre för kilogram, samt att i anledning häraf nämnda tulltaxerubrik skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Väfnader:

af lin, hampa eller andra ej specificerade vegetabiliska spånadsämnen, med eller utan inblandning af bomull eller jute:

a) slåta, tvåskaftade och sådana kyprade, hvilkas hela yta är till väfnadssättet likartad (icke mönsterväfd), satin eller atlasväfnad undantagen:

som på en yta af en 1 cm. i qvadrat innehålla tillsammans högst 25 varp- och inslagstrådar, äfvensom all segelduk:

<i>oblekta och ofärgade</i>	1 kilogram 0: 25
<i>andra slag</i>	1 kilogram 0: 40;

samt

2:o) att, vid bifall till hvad utskottet sålunda hemställt, Riksdagen tillika måtte besluta, att sagda tullförhöjning skulle såsom tilläggsafgift till nu gällande tulltaxa jemväl innevarande år utgöras från den tid, som af Kongl. Maj:t bestämdes, samt i skrifvelse

till Kongl. Maj:t, jemte öfverlemnande af sitt sålunda fattade beslut, anhålla, det Kongl. Maj:t måtte, så fort ske kunde, förordna om beslutets trädande i kraft.

Om tullen för vissa slag af väfnader.

(Forts.)

Vid betänkandet funnos fogade reservationer

af herrar *Fredholm, Brodin, Bromée* i Billsta, *Jansson* i Krakerud och *Ericsson* i Ofvanmyra, hvilka föreslagit,

1:o) att Riksdagen måtte, med afslag å förevarande motion, besluta, att tullen för väfnader af ifrågavarande slag, som på en yta af en centimeter i qvadrat innehölle tillsammans högst 25 varp- och inslagstrådar, äfvensom all segelduk måtte bibehållas oförändrad; samt

2:o) att, vid bifall till den under punkt 1:o) gjorda hemställan, motionärens yrkande angående tiden för tillämpningen af de utaf honom föreslagna tullsatserna måtte anses hafva förfallit;

samt af herr *Lundström*.

Sedan utskottets under *punkten 1* gjorda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Brodin, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Då jag är en ibland dem, som reserverat sig mot utskottets förevarande hemställan, ber jag att med några ord få anföra skälen dertför.

Det har af motionären blifvit anfördt, att det här vore fråga om en hemslöjd, som borde skyddas. Motionären har sjelf om talat, huru härvid egentligen tillgår, och särskildt har han lemnat upplysningar härom i utskottet. De s. k. fabrikanterna, de äro riktigare sagdt köpmän, utlemna garn till fattigt folk, torpare och sådana, i och för väfning, och för detta arbete betalas en viss lön. Jag vet icke, huruvida det är riktigt att benämna en sådan industri hemslöjd; det namn, som här bäst skulle passa, är väl det från England komna uttrycket svettningssystem. Genom detta system nedtryckas arbetslönerna till lägsta möjliga och arbetet utföres i hemmen. Man kan emellertid icke jemföra detsamma med hemslöjd, som bedrifves på andra trakter, såsom t. ex. i Helsingland och äfven i Angermanland. Der idkas linodling, och man icke blott spinner lin der, utan tillverkar äfven väfnader, som sedan säljas. Detta är hemslöjd. Denna egentliga hemslöjd hotas nu emellertid genom den konkurrens, som här kan uppstå.

Hvad beträffar importen af nu ifrågavarande artiklar, för hvilken importsiffror blifvit åberopade, så finna vi af de statistiska uppgifterna i utskottets betänkande, att importen på sista året nedgått. Vi måste dock komma i låg, att importsiffrorna gälla

Om tullen för
vissa slag af
väfnader.
(Forts.)

linneväf i allmänhet, deri ingår såväl s. k. mellanlägg som segelduk. Dessa slag af linneväfnader äro de till kvantiteten mest betydande, medan återigen s. k. handduksväf, detsamma som gröfre linneväf, utgör en mycket ringa del af importen. Då alltså denna artikel icke spelar någon större roll och den dessutom antagligen, oaktadt det som motionären härom anfört, fabriceras af oblekt garn, synes det, som om det vore onödigt att ändra tulltaxan blott och bart för denna rubriks skull. Jag medgifver, att det är en oegentlighet i tulltaxan just angående dessa tullar. Garn, blekt eller oblekt, drager olika tullsats, såväl jute som bomulls- och linnegarn. Äfven väfnader, juteväfnader och bomullsväfnader, draga olika tull, allt efter som väfnaden är blekt, oblekt eller färgad. Men hvad linne beträffar, så finnes ingen skilnad mellan blekt och oblekt. Jag har för min del ansett, att man bör göra den ändring i tulltaxan, att det blir samma skilnad mellan de olika kvaliteterna linneväfnad, blekt och oblekt, som i fråga om andra väfnader. Majoriteten inom utskottet har emellertid icke velat vara med om en dylik ändring, utan har i stället biträdt det nu föreliggande ändringsförslaget. Men skall det blifva en ändring, bör väl denna ändring omfatta alla de olika slag af väfnader, som tulltaxan innehåller, och på grund häraf ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och motionen samt bifall till den vid betänkandet afgifna reservationen.

Herr *Bromée* i Billsta instämde häruti.

Herr Hallin: Jag är utskottet tacksam för dess tillmötesgående gent emot min motion, om ock ej utskottet kunnat i alla afseenden gå med på densamma.

Beträffande reservanternas anmärkning, att importen af ifrågasvarande linneväfnad skulle nedgått under de senare åren, så har jag ju sjelf angifvit detta i min motion, och det är ju fullkomligt öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Men jag ber att få påpeka, att detta har sin grund i förändrade affärskonjunkturner; och detta framgår bäst deraf, att importen af blekt garn likaledes nedgått från 177,684 kg., som importen utgjorde år 1899 till 144,818 kg., som densamma år 1900 belöpte sig till. På liknande sätt förhåller det sig med införseln af ohäckladt lin, som 1899 uppgick till 765,057 kg., men år 1900 nedgått till 381,200 kg., d. v. s. ungefär med hälften af sin förutvarande storlek. Detta bevisar väl, att det har varit en tillbakagång i linneproduktionen, och det har således ej något att betyda i det hänseende reservanterna dervidlag påstått.

Reservanterna säga likaledes, att importen af segelduk ingår i dessa siffror. Ja, det erkänner jag ju äfven villigt; men jag har vändt mig till flera af kammarens ledamöter, som ega kännedom om till sjöfartsnäringen hörande frågor, och de hafva upp-

lyst mig om, att någon blekt segelduk användes icke för fartygens räkning, utan blott oblekt; och min framställning afser ju ej heller någon tullförhöjning å oblekt vara, utan i fråga om denna önskar jag ju, att tullsatsen skall bibehållas oförändrad. Detsamma gäller ju om den s. k. mellanläggsväfen, som endast förekommer såsom oblekt och ej brukas såsom blekt.

För närvarande har jag ej något mer att tillägga, utan anhaller blott att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hedgren: Då motionären yrkar en sådan förändring af tulltaxan som den, hvilken här är i fråga, så åsyftar han dermed, att de s. k. mellanläggen och segelduken icke skola träffas af denna tull. Utskottet säger också, att »det torde nog vara så», men reservanterna förmena, att »det icke torde vara så;» och för att få klarhet i saken besökte jag ett par skradderietablisement och manufakturaffärer samt några segelsömmare. I fråga om mellanläggen ställer sig saken så, att dessa tillverkas ej inom landet, utan allt sådant införes utifrån; och det mesta deraf är oblekt. Denna vara förekommer ej blekt, men en del af densamma är färgad, och denna komme naturligtvis att träffas af den nya tullen.

Hvad åter segelduk beträffar, fick jag den uppgiften af segelsömmarne, att det vore alldeles riktigt, såsom motionären påstått, att åtminstone de allra flesta segel syddes af oblekt tyg. Endast en ringa mängd segel till finare kuttrar syddes direkt af blekt väfnad.

Men det förekommer derjemte en mycket stor artikel, som heter tältduksväf. Denna vara är, om ock ej alldeles uteslutande, dock till allra största delen blekt, och en mycket ringa del deraf förekommer oblekt. Hela denna import af tältduk skulle således ovilkorligen träffas af den högre tull, som här är ifrågasatt. Och det är dock, mine herrar, icke någon liten importartikel, som det här gäller. Ty efter hvad segelsömmarne upplyste mig om, ansågo de, att tältduk användes i nästan lika stor kvantitet som segelduk. Den största delen af segelduken tillverkas inom landet, men endast den bredare duken, den, som är öfver 75 cm. i bredd eller s. k. grof segelduk, måste importeras, därför att våra fabriker ej ännu kunna tillverka denna vara.

Nu är det ju, såsom också motionären och jemväl den siste talaren erinrat om, oegentligt, att i tulltaxan oblekt garn drager en tull af 40 öre, under det att tullsatsen är lägre för den färdiga varan. Detta missförhållande bör ju regleras, men detta kan ske på mer än *ett* sätt. Det kan ske genom att sänka tullen på oblekt garn; och om motionären till en annan Riksdag kommer fram med ett sådant förslag, tror jag, att det möjligen har större utsigt till framgång än det nu föreliggande förslaget.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

*Om tullen för
vissa slag af
väfnader.*
(Forts.)

*Om tullen för
vissa slag af
väfnader.*
(Forts.)

Herr Petri: Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att detta förslag egentligen icke går ut på införandet af en ny tull, utan blott på justering af en redan gällande tull. Motionären har ju begärt, att de väfnader, som han åsyftar, skola åsättas en tull af 50 öre. Det har utskottet ej velat tillstyrka, men utskottet har tillstyrkt en förhöjning till 40 öre af det skäl, att blekt linnegarn, en vara, hvaraf dessa väfnader tillverkas, drager denna tull af 40 öre. Det är naturligtvis i högsta grad oegentligt, att en färdig vara skall draga mindre tull än den råvara, hvaraf den förfärdigas.

Nu ha reservanterna anfört, att det hufvudsakligaste af dessa väfnader torde tillverkas af sådana garner, som tillverkas inom landet; men det är alldeles klart, att detta ej bör föranleda någon förändring. De spinnerier, som tillverka sådana garner, sälja dem ej billigare, än om de skulle importeras utifrån, så att den invändningen kan jag ej tillmäta någon betydelse.

Beträffande det af den siste talaren gjorda påståendet, att tältduksväf skulle drabbas så hårdt af denna tullsats, så tror jag icke, att det är så farligt med den saken. Det betyder ej så mycket, om denna väfnad skulle tullbehandlas såsom blekt vara, då ju införseln af densamma ej är så synnerligen stor. Hela införseln af den linneväfnad, som här är i fråga, blekt och oblekt, uppgick år 1900 till 311,062 kg., och deraf är det naturligtvis de tyngsta sakerna, nemligen segelduk och mellanlägg, som införas oblekta. Man har ju härvidlag ej några speciella uppgifter, men påtagligt är, att dessa varor utgöra en stor del af den importerade kvantiteten, så att de blekta väfnader, som införas, antagligen ej spela så stor rol, som den siste ärade talaren påstod. Jag kan ej finna annat, än att det är med fullkomlig rättvisa öfverensstämmande, att det färdiggjorda fabrikatet skall draga samma tull som den råvara, hvaraf det förfärdigats.

Detta har varit majoritetens inom utskottet åsigt; och på grund häraf anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Derunder hade yrkats 1:o) bifall till utskottets hemställan, och 2:o) afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till den af herr Fredholm m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen. Herr vice talmanen gaf proposition å dessa yrkanden och fann förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Fredholm m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utföll med 94 ja, men 105 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Efter föredragning vidare af *punkten 2* yttrade

Herr Fredholm: Då kammaren har afslagit punkt 1 af utskottets hemställan, torde det vara nödigt att fatta samma beslut äfven i denna punkt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan afslogs af kammaren.

§ 8.

Härefter föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren godkända bankoutskottets memorial n:o 4, om användande af bankovinsten för år 1901, och lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om upphäfvande af den s. k. indigenatsrätten.

§ 9.

I ordningen härefter föredrogs Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, i anledning af en af herr C. J. Odman väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående arméns uniformer; och anförde dervid:

Om arméns uniformer.

Herr Ödman: Som af betänkandet synes, har utskottet afslagit min motion. Men då detta dels skett utaf den orsak att åtgärder i motionens syfte anbefalts och dels utskottet sagt, att det i annat fall kunnat instämma med mig, har jag icke annat än beröm att säga om det resultat, hvartill utskottet kommit.

När motionen väcktes, hade förra årets försök om utrönandet af den lämpligaste färgen på våra uniformer för icke så lång tid tillbaka afslutats utan att man kommit till något resultat. Det var under intryck deraf, som jag skref motionen. Man trodde nemligen, att försöken afslutats för alltid, och att man uppgifvit hoppet om att kunna hitta något bättre än hvad vi nu ha. Som herrarne veta, rörde sig dessa försök endast om blått och nyanser

Om arméns
uniformer.
(Forts.)

af blått. Då man fick höra, att ingen af dessa färger passade, tyckte jag och många med mig, att området för dessa undersökningar var för mycket begränsadt. Den, som vistats ute i skog och mark, vet, att den blåa, åtminstone mörkblåa färgen icke passar der, ty det skall vara en färg, som mera liknar bakgrunden — berg, mark och skog. Den ljusblåa och gröna färgen är något bättre, men i alla fall icke tillfredsställande.

Det må ingen förtänka oss, att vi, som i fjol antogo detta betungande och dyra härordningsförslag, med öppna blickar följa alla åtgöranden, som vidtagas af höga vederbörande, och huru det styres och ställes i försvarsväg. Så kommer det ock att bli allt framgent, ty nationen är nu mera än förr hågad att intränga på det området och der söka göra de förbättringar den kan.

Som vi veta, har man i vårt grannland efter vidtagna försök redan antagit den gråa färgen för arméns uniformer, och sedan min motion väcktes, har, som sagdt, äfven här utfärdats befallning om anställandet af förnyade undersökningar, hvilka icke skola begränsas till någon viss färgnyans, utan det synes nu vara *allvar* med saken; man vill gå till botten och få full klarhet i den frågan, hvilken färg, som passar bäst.

Af de undersökningar, som skett, äfvensom af de uttalanden, som gjorts af officerare framgår alldeles tydligt, att det icke lämpar sig att komma med någon blå färg. Här i utskottets betänkande refereras ett uttalande af en officer; det heter nemligen der: »En bland dessa säger i sin rapport: 'Deremot har det tyckts mig, att en dammhöjld skyttelinie eller dammiga enskilda karlar varit ganska svåra att upptäcka, hvarför en gråblå eller grå-gredelin färg möjligen kunde vara lämplig.' En annan anför i sin rapport: 'Skola vidare försök verkställas, hemställes att de utföras med brungråa eller grönbruna uniformer', och slutligen yttrar chefen för ett artilleriregemente: 'Men anser jag mig på samma gång böra uttala den åsigten, att mörkblått icke är en lämplig färg för en fältuniform utan torde böra ersättas af någon nyans i gråbrunt.'» Nu erkänner jag, och troligen många med mig, lifligt, att denna traditionella färg — den blåa — icke är så lätt att komma ifrån. Det har ju rent af gått in i vårt medvetande, att det skall vara »gossar blå», och därför möter det, som sagdt, mycket stora svårigheter, när man försöker få tillstånd en ändring i detta afseende. Men det hjälper icke, utvecklingen går i alla fall i den riktning jag anser önskvärd. Det har man sett på Cuba och ser det ännu tydligare i Afrika. Engelsmännen måste ju rätta sig efter boerna att göra sig så litet synliga som möjligt. De engelska officerarne vidhöllo i det längsta sin önskan att ha något lysande på sina drägter, men när det märktes, att officerare med deras mera lysande uniformer oupphörligt föllo, medan soldaterna, som hade grå beklädnad, gingo mera fria, började officerarne sjelfva inse, att det icke gick

an att fortsätta på detta sätt utan borttogo från sina uniformer alla lysande märken. Det är nödvändigheten och sakens allvar, som göra, att man är tvungen att härvidlag frångå alla gamla traditioner. Den gråa eller brungråa färgen synes mig äfven i det afseendet mycket bättre än hvarje annan för användning i mark och skog, att hvarken dam eller smuts synes på densamma. Våra lysande uniformer och detta blåa kläde äro mera utsatta för att bli dammiga och smutsiga. Om man t. ex. tänker på trupper, som kommit åter från en fältmanöver, hur se dessa då ut? De se ut som besegrade, som om de vore stadda på flykt undan fienden. Den gråa färgen deremot skulle under liknande förhållanden aldrig se så ful ut. Kläder af sådan färg hålla sig mycket bättre vid makt än blåa, huru mycket man än söker putsa dessa och skura spännen och hålla remmarne blanka.

Jag har naturligtvis sjelf ingenting vidare att anföra, när syftet med min motion så att säga redan vunnits. Jag vill endast åberopa några erfarenhetsrön af en gammal jägare i England, hvilka finnas sammanfattade i en tablå, som kommit mig tillhanda. Det är naturligt, att en jägare lika väl som en armé i fält vill vara så osynlig som möjligt. Denne engelsman har anställt många försök för utrönande af olika färgers synbarhet i olika omgifningar. Nedanstående tabell, som jag skall be att något få referera, meddelade några af de resultat, som erhöles, när den färgade taflan var uppstild 450 alnar från observatören. »Graden af färgernas synbarhet — heter det i tabellen — är betecknad medelst siffror: 1 betyder den mest synbara och så vidare till 7, som betecknar den minst synbara och med omgifningarna sammansmältande färgen.»

Först kommer då eldrödt Eldrödt var, som bekant, engelsmännens uniformsfärg, och man skulle kunna tycka, att denna färg borde vara synnerligen olämplig. Men af tabellen i fråga synes, att den står så der midt emellan. Graderna af synbarhet är, som nämndt, betecknad med siffror, sex för hvarje färg, hvardera utmärkande respektive färgs synbarhet i olika omgifningar eller emot olika bakgrund. Det eldrödets synbarhet utmärkes då med siffrorna 4, 3, 4, 3, 2, 4. Dernäst kommer grönt, der äro siffrorna 3, 6, 5, 4, 4, 2; så är det blått (ljusblått), det är delvis sämre än de båda föregående, och siffrorna för denna färg äro 2, 4, 4, 3, 5, 3; hvitt är allra sämst med siffrorna 1, 1, 1, 2, 1, 4; så komma vi till grått, den färg, som vi särskildt ha att fästa oss vid, såsom närmast till hands liggande vid en eventuel reform, enär den visar siffrorna: 7, 6, 7, 7, 7, 6; sedan brunt med siffrorna: 7, 7, 7, 6, 6, 5. »Dessa experiment äro — säges det vidare — en bekräftelse å den gamla erfarenheten att grått och brunt i en viss nyans äro de mest osynliga färgerna. Grönt är utom i skog en föga passande färg på jagtkläder; att densamma för varit den allmänt brukliga, kommer sig deraf, att den mesta

*Om arméns
uniformer.*
(Forts.)

Om arméns
uniformer.
(Forts.)

jagten egde rum i skogen, men äfven der har den löfbruna färgen företräde.» Jag har velat nämna detta såsom ett litet bevis på att man äfven på andra ställen kommit till det resultat, att de obestämda färgerna härvidlag äro de bästa, och det är intressant för oss att ta del af deras försök, som varit ganska grundliga. Jag hoppas, att de försök, som under sommarens lopp komma att företagas, måtte leda till goda resultat.

För öfrigt vill jag framhålla, att det är af stor vigt för oss att de ytterligare försök, som nu anbefalts, afslutas så fort som möjligt, och detta såväl ur ekonomisk som försvarssynpunkt.

1900, d. v. s. för två år sedan, beviljade Riksdagen, på framställning af Kongl. Maj:t, för anskaffning af 65,135 meter kläde och 8,390 meter yllefoder å extra stat 572,000 kronor, att utgå under 5 år. Om vi nu hålla på med anskaffningen af och under 5 år lägga på lager dylikt kläde af blå färg och sedan bestämma oss för en gråbrun färg på uniformerna, är det ju tydligt, att det är bortkastade penningar. Det vore därför skäl, synes mig, att vi tillsvidare upphörde med denna fabrikation och så snart som möjligt bestämde oss för en viss färg, så att ifrågavarande klädesanskaffning sedermera kunde fortgå utan eventuel ekonomisk förlust.

Jag har naturligtvis under nuvarande förhållanden intet yrkande att framställa.

Friherre De Geer: Jag ber att på det lifigaste få instämma med motionären. För närvarande finnes ju icke anledning att göra något yrkande, då det syfte, hvarpå hans motion utmynnar, redan är omhändertaget af regeringen. Men jag beklagar, att motionären icke gått något längre och gjort en hemställan om, att uniformsfrågan i hela dess vidd skulle tagas under ompröfning. Ty det gäller icke endast färgerna, huru viktiga dessa än äro, utan äfven, såsom utskottet framhållit, snitten på uniformerna, om också utskottet af lätt förklarliga skäl icke närmare ingått på denna fråga, som ju icke för ögonblicket kunnat föranleda till några åtgärder.

Man bör dock ej låta detta tillfälle gå förbi utan att uttala den förhoppningen, att regeringen skall upptaga frågan i hela dess utsträckning, då det är af största vigt både ur ekonomisk och militär synpunkt, att man så snart som möjligt kommer till en fullt lämplig fältdrägt för armén. Jag tror också, att det endast kan vara välkommet för regeringen att i denna fråga vinna stöd från Riksdagen, då otvifvelaktigt är, att det på grund af den gamla traditionen finnes förutfattade åsigtter samt krafter och intressen, som måste öfvervinnas, i fall de blifvande försöken verkligen skola blifva effektiva och man icke skall stanna vid lika litet positiva resultat som vid de redan utförda försöken. I förslaget till de förnyade försök, som nu ifrågasatts, har om-

*Om arméns
uniformer.*
(Forts.)

nämnts nödvändigheten, att de må kunna påörjas, medan ännu snön ligger på marken. Det är emellertid otvifvelaktigt, att ingen uniform kan åstadkommas, som lämpar sig såväl för snötäckt som för bar mark. Detta är ett förhållande som rikligen belyses af de dräfter, i hvilka djuren uppträda. Som bekant finnes det många djurformer med olika drägt under sommar och vinter. Men ibland alla de större däggdjuren finnes det ingen enda art, som har vare sig mörk eller ljusblå drägt. Och deri kunna vi finna en tydlig anvisning om, att de blå färgerna icke lämpa sig att ute i naturen dölja föremål af människans storlek. Jag har sjelf under olika expeditioner haft en icke så ringa erfarenhet om olika färgers synbarhet. Jag har bland annat ofta för topografiska ändamål använt olika färgade signaler af tyg, och då funnit, att de under de flesta förhållanden mest synbara äro de svarta.

Våra uniformer äro, som bekant, i närvarande stund nästan svarta; så småningom har deras ursprungliga blå färg närmat sig den, som betecknar den civila sällsksdräkten. Detta är visserligen ganska förklarligt under en långvarig fredstid; men, å andra sidan, då det gäller att söka sig ett skydd genom likhet med de omgifvande föremålen, fins det bland alla färger icke någon, som är så olämplig som just denna mörka färg på uniformerna. Deremot är, utan tvifvel, den grå färgen den, som är mest lämplig på vår svenska natur, ty den mest utbredda terrängformen i vårt land är utan all jemförelse den på gråstensblock rika moränmarken. Då det är fråga om så stora föremål som en människokropp, är det gifvetvis nödvändigt att söka efterhärma färgen hos de naturföremål, med hvilka desamma kunna förvexlas, och de allmännaste af dessa föremål äro våra gråa stenblock och löfbecklädda trädstammar. På grund häraf är en grå drägt den, som utan all jemförelse blir minst synbar i vår natur. Det synes mig vara af stor betydelse, icke allenast för trupper, som befinna sig i strid, utan äfven — och kanske ej mindre — i bevaknings- och spioneringstjänst, att de uniformer, som dervid användas, äro så litet som möjligt synbara. Detta gäller ej endast infanteriet, utan äfven kavalleriet, enär detta ofta måste utföra rekognosceringar, och då kavalleriet är afsuttet, är gifvetvis en skyddande färg af största vigt, om upptäckt skall kunna undgås.

Jag hoppas lifligt, att vi i tid skola taga lärdom af den erfarenhet, som på blodig väg vunnits af andra länder, särskildt England. Ganska belysande i detta hänseende äro en del af bildningar i de nu utkommande engelska illustrerade tidskrifterna, i hvilka man har tillfälle att jemföra de uniformer, som traditionen tillskapat, med dem, som blifvit en följd af kriget i Transvaal. Jag har tagit med mig hit några af dessa afbildningar, så att de kammarledamöter, som äro deraf intresserade, kunna taga kännedom om desamma. Man ser af dem, att en drägt, som minst af

*Om arméns
uniformer.*
(Forts.)

alla motsvarar de hittills brukliga uniformerna, har måst tagas i bruk, enär erfarenheten visat, att den är lämpligast och mest praktisk samt lättast medgifver de fria rörelser, hvilka äro betingade af den ofta oerhörda kroppsansträngningen under krig, då man minst af allt är betjent af opraktiska och snävt sittande kläder. Alldeles likadant är förhållandet med den i våra dagar allt mer och mer utvecklade sporten; der har den drägt vunnit användning, som är mest lämplig för kroppsörelser. Och för jagtlifvet har utbildat sig den drägt, som är svårast att upptäcka mot den omgifvande terrängen.

Jag har tillåtit mig ett uttalande i denna fråga, då densamma egentligen icke är någon militärfråga utan fastmer, kan man säga, en rent naturvetenskaplig fråga, och då jag äfven från militärt håll rent af hört uttalas den önskan, att naturforskare borde närvara vid de experiment i uniformsfrågan, som för närvarande utföras. De hafva nemligen i denna sak icke något annat intresse än att på rationelt-experimentel väg komma till fullt opartiska och ändamålsenliga resultat utan hvarje påverkan af yrkes-traditionen.

Med afseende å mitt yttrande, att icke en och samma färg lämpar sig för dräkterna under sommar- och vintertjenst, så torde denna svårighet bäst afhjelpas derigenom, att armén tillika erhåller hvita, tunna regnkappor eller andra liknande plagg, hvilka kunna användas, då det är snö på marken, på samma sätt som man understundom i de arktiska trakterna använder hvita dräkter för att under jakt göra sig mindre synbar. Likaså bör ett lämpligt fodral till hufvudbonaderna vara lätt funnet. De i ryska armén begagnade baschlikerna — hvilka der äro bruna eller gråa liksom uniformerna — kunde ju med fördel i stället göras hvita, hvarigenom de på samma gång de tjenstgöra såsom ett skydd mot regn, snö och bläst, utgöra ett medel att undandraga sig fiendens blickar. Vår nuvarande militära hufvudbonad är i flere afseenden opraktisk. Den har för liten skärm, gifver icke något skydd mot sol eller regn, hvilket senare rinner ned utefter nacken och på kroppen, och den är genom sitt rätvinkliga tvärsnitt en synnerligen utmärkt rigtprick, som lätt upptäckes äfven utan kikare. De runda grå filthattarna deremot äro vida mer lika stenblock och vida svårare för fienden att upptäcka, på samma gång som de lemna långt bättre skydd, under strapatser af olika slag.

Jag har, såsom jag i början af mitt anförande nämnde, intet yrkande att göra; men jag hoppas att regeringen skall komma att beakta det önskemål, som börjar allt mer och mer spridas i vårt land, nemligen att en fullt lämplig fältbeklädnad nu åstadkommes, hvarigenom säkerligen massor af menniskolif kunna sparas, hvilka eljest, när det en gång kommer till allvar, skulle alldeles onödigtvis offras endast på den grund, att armén ej i tid skaffat sig en ändamålsenlig fältdrägt.

Herrar *Biäsert* och *Larsson* i Mörtlösa instämde i detta anförande.

*Om arméns
uniformer.*
(Forts.)

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet *Crusebjörn*: Herr talman, mine herrar! Beträffande frågan om, hvilken färg kan vara den lämpligaste för arméns uniformer, har jag ingen anledning att upptaga den samma till vidare behandling *här*, då nu försök rörande den lämpligaste färgen å nyo blifvit anbefalda och inom kort komma att taga sin början. Jag har emottagit ett uppgjort förslag till plan för dessa försök, men icke ännu hunnit taga närmare del af detsamma.

Hvarför jag begärde ordet, var egentligen för att yttra mig i fråga om behöfligheten af en mera afsevärd förändring af uniformernas snitt. Denna fråga har, jemväl den, rätt länge varit föremål för behandling, ty redan under förlidet år förordnades en kommission af härtill lämpliga officerare från samtliga vapenslag, hvilken kommission sysselsatt sig med denna sak och redan uppgjort åtskilliga alternativa förslag, hvilka emellertid ännu icke öfverlemnats till Kongl. Maj:ts pröfning, ehuru väl jag förväntar, att detta kommer att ske under den närmaste framtiden.

Herr *David Bergström*: Herr talman! Det är lätt att förstå, att det tillfälliga utskottet har kommit just till det slut, som skett, sedan det erhållit del af den från kongl. landtförsvarsdepartementet den 22 sistlidne februari utfärdade befallningen till generalintendenten att inkomma med förslag till plan för utförande af förnyade försök beträffande uniformernas lämpligaste färg. Men om man något närmare tager reda på denna fråga och särskildt om man dervid går något längre tillbaka i tiden, så kan man nog icke värja sig för den uppfattningen, att man inom regeringen icke ådagalagt den omtanke och den driftighet, som man haft rätt att både vänta och fordra vid behandlingen af denna viktiga fråga. Det är särskildt en punkt af denna frågas behandling, som förefaller mig hardt när oförklarlig. När herr krigsministern i skrifvelse af den 22 maj 1900 till utrustningskommissionen anbefalde en ny undersökning uti uniformsfrågan, hvarför inskränkte herr krigsministern då denna undersökning till att gälla endast den blå och särskildt den ljusblå färgen? Det gafs ju dock, mine herrar, fullt tillräckliga erfarenheter både från vårt eget land och, kanske ännu mera, från utlandet, hvilka hade bort föranleda herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet att redan då söka anordna en grundlig och allsidig utredning af denna viktiga fråga. Om så hade skett, skulle vi säkerligen i denna stund icke stått der vi stå, utan minsta skynt till användbara och positiva resultat. Då herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet nu är här närvarande, så skulle det utan tvifvel vara af intresse för kammaren att af

Om arméns uniformer.
(Forts.) honom erfar, hvilka grunder som för honom voro bestämmande, då han år 1900 anbefalde en undersökning i frågan och dervid icke gick längre än han gjorde.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Om inrättande af ett statslotteri. Slutligen förelåg till afgörande Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckta förslag om inrättande af ett statslotteri.

Till utskottets behandling hade öfverlemnats två inom kammaren väckta motioner:

1:o) motion n:o 56 af herr *A. Thylander m. fl.*, i hvilken motion hemstälts, att, med ändring i eller upphäfvande af deremot stridande författningar, ett statslotteri måtte inom riket upprättas, samt att i sådant syfte Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ett sådant lotteri; och

2:o) motion n:o 84 af herr *O. F. Trapp*, deri föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag till inrättande för statens räkning af ett penninglotteri.

Utskottet hemställde emellertid,

1:o) att herr Thylanders m. fl. ifrågavarande motion icke måtte af kammaren bifallas, samt

2:o) att icke heller herr Trapps m. fl. förevarande motion måtte vinna kammarens bifall.

Vid utlåtandet hade fogats reservation af herrar *Petersson* i Skurö och *Björkman*, hvilka ansett, att utskottet bort bifalla herr Trapps motion, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag till inrättande för statens räkning af ett penninglotteri.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet lemnades till

Herr von Schéele som anförde: Herr talman, mine herrar! I den af de föreliggande motionerna, som blifvit väckt inom Riksdagens begge kamrar och samtidigt der nu behandlas, förekommer i samband med det anförda hufvudskälet att »bereda vår egen statskassa en väl behöflig inkomst», påståendet, att *utländerne själfoa öppet le åt svenska folkets oförstånd*. Den bestämda formen »utländerne» betecknar omdömet allmän-giltighet. Deremot vill jag inlägga en bestämd gensaga. Ty om

än sådant — hvilket jag icke vill bestrida — från mycket jemnstrukna utländingars sida sker, så förtjenar det sannerligen icke att af svenska Riksdagen vid dess lagstiftningsarbete tagas med i beaktande. Så mycket mer deremot den *beundran*, som jag varit i tillfälle att både inom gamla och nya världen af de mest vitnesgilla utländingar höra uttalad öfver hvad som i detta hänseende eger rum hos det svenska folket. Man betraktar det såsom icke blott en ära för vårt folk, utan tillika en värderik insats i världshistorien, att svenska folket upprätthållit sinnet för det i och för sig rätta gent emot det endast skenbart eller tillfälligt nyttiga. Jag har nu senast under min vistelse i Amerika af Förenta staternas president hört ett klart och bestämdt uttalande rörande denna sak. Säg eder konung och edra landsmän i Sverige — så ungefär föllo hans ord vid den officiella mottagningen i Hvita huset i Washington — att svenskarne i Amerika äro högt aktade såsom ett gudfruktigt, pligttroget, arbetsamt och pålitligt folk, för hvilka hederns lag betyder mer än något annat i världen, hvarigenom de i vårt land allt ifrån den första svenska kolonisationen i eder store Gustaf Adolfs dagar utöfvat ett moraliskt inflytande af oskattbart värde. Och detta omdöme blef bekräftadt och vidgad vid en festlighet kort derefter i verdensstaden Chicago, då ett stort antal infödda amerikaner voro jemte målsmän för båda de skandinaviska folken tillstädes, i det att om de sistnämnda uttalades följande vackra ord, som sedan blefvo med obetingadt erkännande i den amerikanska tidningspressen återgifna: *They create wealth by work instead of destroying wealth by speculation* (det utmärkande för dessa nationer är, att de skapa välstånd genom arbete i stället för att åstadkomma välståndets förstöring genom att fresta lyckan).

Hvad vidkommer sjelfva saken, ber jag få till en början tillkännagifva min fullständiga anslutning till motionärernas i utlåtandet sid. 3 återgifna ord: »Det får ju antagas, att motståndet mot inrättandet af ett svenskt statslotteri hvilat på *allvarliga, moraliska* syften; men man borde väl då ock med kraft och allvar tillämpa förbudet i 1 § af lotteriförordningen af 1881 mot allt utspridande eller afyttande af lotter i både in- och utländska lotterier, hvilket nu icke är fallet, och man borde då icke låta den bortlottning af lösören och konst saker, som i 3 § af samma lag är tillåten, försiggå så utan all kontroll, att massor af osålde lotter utan vidare få deltaga i utlottningen». Och härtill lägger utskottet för egen del, sid. 10, följande behjertansvärda resonnement, hvori jag lifligt instämmer: »Det är visserligen en beklaglig sanning, att inhemska lotterier, såsom ju också motionärerna påpeka, i växande antal tillåtas, men denna omständighet synes utskottet icke utgöra något talande skäl för önskvärldheten eller behovet af ett statslotteri, utan endast ådagalägga en tyvärr allt för långt drifven eftergifvenhet från Kongl. Maj:ts sida i fråga om lotteri-

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ett
statslotteri.
(Forts.)

förordningens tillämpning; och torde en rättelse härutinnan och ett strängare iakttagande af lotteriförordningens anda vara i hög grad önskvärd».

Det är en skilnad, som aldrig får förgätas mellan hvad staten gör och hvad enskilda personer göra. Staten är något annat än de enskilda, huru många än dessa måtte vara, och bjuder han någonting, så är hela folket ansvarigt därför. Jag tviflar på det allra högsta på att svenska folkets representanter skulle vilja, vare sig med hänsyn till det slägte, som fostras inom våra egna landamären, eller med hänsyn till Sveriges världshistoriska betydelse, taga på sig ansvaret för en sådan i lag fastslagen grund-sats som den, hvilken i ett statslotteri skulle få uttryck. Visserligen har jag gifvit akt på, hurusom det i en af de motioner, som nu för Riksdagen föreligga, nemligen den, som är framburen jemväl i Första Kammaren, förekommer den utsagan, att det vore en *fördom* att betrakta penninglotteri såsom varande något i och för sig origtigt. Och den andra föreliggande motionen erkänner väl, att »det icke är staten värdigt att så att säga organisera folkets spellusta och med sin sanktion uppmuntra till lotterispel»; men »detta skäl synes dock motionären, hur aktingsvärd än dess grund är, icke *praktiskt* böra tillmätas afgörande betydelse». Båda dessa åskådningssätt stå likväl i så snörrät strid mot hvad som af ålder varit *svenskt* sätt att tänka och handla, att jag icke tror, att det skall finnas rätt många inom den svenska Riksdagen, som vilja vara med derom. Nej, härutinnan skall nog det stora flertalet bland oss befinnas vara i ordets bästa mening konservativa, vare sig man vill bortförklara vårt samvetes dom såsom fördom eller skjuta åt sidan det erkänt rätta för någon s. k. praktisk hänsyn.

Sant är, att vi svenskar hafva att af andra nationer lära åtskilligt för att få en mer praktisk syn på tingen och emellanåt genom fördomar hindras derifrån. Men detta gäller ingalunda i det fall, som nu är i fråga. Det sant praktiska tillvägagåendet härvidlag består icke uti upprättandet af ännu ett penninglotteri, mer frestande än något af de redan förefintliga, utan i att söka motverka dessas förderfliga inflytande genom utveckling af vårt folks omdömesförmåga, flit och förtänksamhet.

Endast i förbigående vill jag fästa uppmärksamheten på den otillförlitlighet, som vidlåder de beräkningar, som rörande den förmenta bristens storlek gjorts i den inom begge kamrarna förebragta motionen. Detta har icke blott blifvit af Andra Kammarens utskott uppvisadt, utan låter sig anas redan af den olikhet, som råder mellan herrar Ljungbergs och Thylanders uppgifter härom, under det att formuleringen hos dem för öfrigt befinnes nästan ordagrant lika.

För oss, mine herrar, är och förblir hufvudsynpunkten, hvad jag började med att framhålla, det, som enligt historiens såväl

som nutida vittnesbörd mer än något annat gjort och gör Sverige stort i världen och vi främst af allt vilja lemna i oförkränt besittning åt våra efterkommande. Hvarken Gustaf II Adolf eller Carl XII har bragt till stånd någon varaktig förändring af den politiska världskartan till Sveriges förmån eller öfver hufvud framför andra svenske konungar åt vårt land förvärfvat bestående yttre fördelar. Det, hvarför vi se upp till dem såsom våra nationalheltar, är deras inre värde såsom den svenska folkkarakterens yppersta målsmän, de der såsom ingen annan historisk personlighet gifvit gestalt åt hvad den förstnämnde kallade *svenska folkets majestät*.

Om inrättande af ett statslotteri.

(Forts.)

Herr talman! Jag ber att få instämma i tillfälliga utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Hasselbol, *Jansson* i Edsbäcken och *Hultkrantz*.

Herr Thylander: Ehuru min motion blifvit afstyrkt af utskottet och jag således icke har någon utsigt att få densamma bifallen, vågar jag likväl att med några ord beröra denna fråga. Dertill känner jag mig nemligen uppmuntrad af den omständigheten, att vid betänkandet i år blifvit fogad en reservation, som visar, att man icke helt och hållet förbiser det onda, som jag genom min motion ansett skulle kunna botas genom en lagstiftning om lotteriväsendet.

Såsom skäl för afslag har utskottet angripit det antagande, som i motionen göres, att man i Sverige spelar bort stora summor å utländska lotterier. Jag och mina medmotionärer hafva emellertid icke anfört något bestämdt belopp, som från Sverige utgår i form af utgifter å lotterispel. Jag har endast anfört den beräkning, man i detta hänseende gjort å annat håll, och dertill kan jag väl anses hafva varit berättigad. För att i grund och botten nedgöra mitt antagande har utskottet i betänkandet infört en uppgift ur danska finansministeriets förslag till dansk finanslag för finansåret 1 april 1901—31 mars 1902. Uti denna uppgift finnas siffror, som tydligt vederlägga det påståendet, att icke några nämnvärda summor utgå från Sverige till det danska klasslotteriet. Men egendomligt är, att i samma betänkande finnes införd en annan utredning, hemtad ur ett vetenskapligt arbete af dr Rudolf Sieghart i Wien, deri han för spelåret 1897—98 kommit till den slutsatsen, att danska staten af danska klasslotteriet fått en nettovinst af 1,563,000 kronor, under det att i den förstnämnda utredningen säges, att året 1897—98 den verkliga vinsten utgjorde endast 1,107,560 kronor. Det är en beaktansvärd skillnad mellan dessa begge uppgifter, och det ådagalägger, att dr Sieghart utan tvifvel hemtat sina uppgifter från slutet af spelåret, då de faktiska siffrorna ställa sig helt annorlunda än i ett finanslagförslag, uppställt

Om inrättan- på oberäkneliga grunder. På annat sätt kan jag icke förklara
de af ett saken. Annars skulle det icke vara så stor skillnad. Detta om detta.
statslotteri.

(Forts.)

Men det skulle ju kunna tänkas, att man skulle kunna beräkna — visserligen icke alldeles säkert, men åtminstone tillnärmelsevis — att de penningar, som utgå från vårt land till danska klasslotteriet, icke äro de summor, hvartill man kommit i den första eller andra bevisföringen. Jag har här i min hand ett qvitto, som jag fått hos en spelare här i Stockholm. Der ådagaläggas, att spelaren under en serie betalt 15 kronor 50 öre för en kvartslott, under det att den enligt statsplanen icke skulle kosta mer än 12 kronor 50 öre plus stämpelafgift för hvarje omsättning. Och dertill kommer, att när slutuppgörelse skedde mellan spelaren och kollektören, så hade spelaren likväl en skuld af tio öre till denne kollektör. Alltså har spelaren till danska klasslotteriet betalt 15 kronor 60 öre. Det är en differens mellan 12 kronor 50 öre och 15 kronor 60 öre, som jag ber att få konstatera. Dertill kommer ytterligare, att spelaren till hvarje omsättning måst sända sina penningar i rekommenderadt bref, och detta gör sex gånger 30 öre eller tillsammans 1 krona 80 öre. Alltså utgör hela summan, som utlagts för en kvartslott, 17 kronor 40 öre. Märk nu, att detta är endast en kvartslott!

Danska klasslotteriet har nu i planen uppgifvit, att 110 hela lotter skola utgå för hvarje serie. Först och främst får man vid spelårets början beställa en genomgående hel lott, om man vill hafva en sådan. Så fort dessa beställningar äro gjorda, uppdelas de öfriga lotterna i half-, fjerdedels- och åttendedels lotter.

Jag har rörande denna fråga talat med en person här i Stockholm, hvars samhällsställning höjer hans uppgifter öfver hvarje tvifvel, så att man tryggt kan lita på dem. Han har studerat frågan på närmare håll, och studerat densamma icke blott i Köpenhamn utan äfven i provinserna. Han har uppgifvit för mig, att danskarne företrädesvis — åtminstone den mindre bemedlade befolkningen — spela på åttendedelslotter. Men nu visar erfarenheten, att de flesta kvartslotterna gå hit till Sverige, liksom en mängd halflotter. Visserligen spelar man också på hela lotter, men då vanligen i bolag. Om jag nu utgår från den förutsättningen, att hundratusental af de lotter, som finnas i det danska klasslotteriet, uppdelas i $\frac{1}{2}$ -, $\frac{1}{4}$ - och $\frac{1}{8}$ -lotter, då kan jag endast under förutsättning, att exakta uppgifter kunna erhållas beträffande denna uppdelning, med utskottets betänkande i min hand beräkna den ofantliga ökning, som uppkommer i de siffror, som äro angifna i utskottets betänkande. Man kommer då säkerligen vida högre upp. Nu är det emellertid icke möjligt att kunna beräkna detta just därför, att, såsom utskottet säger på ett ställe i sitt betänkande, lotterispelet i vårt land i så stor utsträckning pågår i smyg. Man vill icke tala om att man spelar på lotteri af två skäl, dels därför att man eljest blir beskattad för den inkomst,

man möjligen kan få derpå, och dels därför att man icke vill stå och skylta såsom en spelare. Man kan därför antaga, att de, som tro, att mycket större summor gått ut ur landet än de, som angifvas i utskottets betänkande, kunna hafva lika rätt i sitt antagande, som de stödjå på meddelanden, hvilka de erhållit af dem, som deltaga i lotterispelet, som de, hvilka tro, att summan är mera obetydlig. Jag skall emellertid icke tvista med utskottet härom därför att jag icke påstår, att jag har rätt härutinnan eller att mina meningsfränder hafva det, men jag skall dock påpeka en omständighet, som vittnar om, att lotterispelet sker i smyg i stor skala. Jag har under de sista dagarne försökt taga reda på, huru saken ställer sig här i Stockholm, och jag har fått uppgifter af personer, på hvilkas vederhäftighet jag icke kan tvifla, att vid den tid, då omsättningar skola ske till dragningarne i Köpenhamn, postkontoren äro öfverfyllda af värdeförsändelser, som skola gå till Danmark, ja, en person uppgaf, att under dessa dagar utgå till Danmark tusentals värdeförsändelser, såsom rekommenderade bref eller postremissor. Någon bestämd kunskap om, huru mycket af dessa penningar användes på lotterispel, kan man ju icke erhålla af det enkla skälet, att man icke kan säga, för hvilka ändamål dessa penningar äro afsedda, som sälunda gå till utlandet, men nog är det betecknande, att värdeförsändelsernas antal ökas så ofantligt just de dagar, då omsättningarna skola ske. Jag har talat vid en person här i Stockholm, som spelat på danska klasslotteriet. Han såg efter i en annotationsbok, der han hade en tydlig och klar bokföring öfver detta spel, och han fann der, att en kvartslott här kostat honom 22 kronor 40 öre, medan priset på densamma i Danmark är endast 12 kronor 50 öre. Dessa uppgifter tyda på, att spelet är ett skoj och att det bedrifves såsom sådant, och att det finnes siffror af så ömtålig beskaffenhet, att man icke bör vidröra dem af det enkla skälet, att det förhåller sig med saken som med en pestböld, att, om den får vara i fred, den värker mindre, än om man petar på den.

Nu har jag för min enskilda del icke ifrågasatt, att det i och för sig skulle vara något godt att söka i Sverige införa ett statslotteri. Under hela den tid jag sökt bilda mig ett omdöme i frågan, har jag känt mig tveksam, men jag har icke känt mig tveksam, huruvida det skulle vara klokt och förståndigt att genom lagstiftningen ingripa mot det onda, utan jag har känt mig tveksam endast om *sättet*, på hvilket man skulle ingripa. Detta kan ske på två sätt. Lotterispelet bedrifves nemligen icke blott på utlandet på ett ruskigt sätt, utan äfven inom våra egna landamären tillåtas lotterispel på ett synnerligen slarfvigt sätt. I Första Kammarrens utskotts betänkande, som citerades af den första ärade talaren, finnas på sid. 4 angifna några exempel på sådana penninglotterier, som under åren 1889—1901 tillåtits i vårt land. Dessa lotteriers slutsumma uppgår, om man sammanslår dem alla, till

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ett
statslotteri.
(Forts.)

44,814,000 kronor. Det är sant, att dessa lotteripenningar burit rika frukter, derom bär det ståtliga palats, som kallas operahuset i Stockholm vittne, derom bär Nordiska museet vittnesbörd, och derom kommer också utan tvifvel dramatiska teaterns byggnad, när den en gång blir färdig, att bära ett kraftigt vittnesbörd. Men om jag från denna synpunkt går till tanken på den moraliska sidan af lotterispelet, synes mig saken verkligen underbar. Man bör icke — säger man — inrätta ett statslotteri och söka kringgärda detta statslotteri med en omsorgsfull lagstiftning och derigenom söka begränsa det onda, som lotterispelet medför, ty man är så rädd om de små i samhället, de mindre bemedlade, hvilka skulle komma att få betala till statskassan genom detta statslotteri. Men då är det väl ändock underbart, att då det, fastän det, såsom den första talaren yttrade, fins en lag, som skulle skydda oss mot lotterierna, ändock här i landet bedrifves skoj med lotterierna, då är det väl underbart — säger jag — att man icke tagit i betraktande, att dessa penningar, som genom lotterierna dragas hit till Stockholm för att dermed åstadkomma storverk, kunna tagas ur de mindre bemedlades och de obemedlades fickor landet rundt lika väl som de, som gå till ett statslotteri. För mig är det mycket underbart, om saken är demoraliserande i det ena fallet, men icke i det andra, d. v. s. att saken skulle vara demoraliserande, när fråga väckes att i vårt land införa ett statslotteri, kringgårdadt af en lagstiftning, som kunde verka helsofsamt, men icke när Kongl. Maj:t tillåter lotterispel för att skaffa penningar till företag, för hvilka det skulle möta svårigheter att få sådana på annat sätt.

På sista sidan i sitt betänkande säger nu utskottet så vackert: »Det är visserligen en beklaglig sanning, att inhemska lotterier, såsom ju också motionärerna påpeka, i växande antal tillåtas, men denna omständighet synes utskottet icke utgöra något talande skäl för önskvärdheten eller behofvet af ett statslotteri, utan endast ådagalägga en tyvärr alltför långt drifven eftergifvenhet från Kongl. Maj:ts sida i fråga om lotteriförordningens tillämpning; och torde en rättelse härutinnan och ett strängare iakttagande af lotteriförordningens anda vara i hög grad önskvärd.» Detta är ju mycket vackert sagdt, men det hade, enligt mitt förmenande, varit ännu bättre, om utskottet hade sagt, att det torde vara af behofvet påkalladt, att denna fråga snarast möjligt ställes under båda statsmakternas hägn, så att allt det lotteriskojs, som nu finnes, derigenom måtte tagas bort. Det är nemligen min fulla öfvertygelse, att detta, som utskottet påpekat, icke kommer att verka såsom bot mot detta onda, som nu är spridt öfver hela landet. Ty märken väl, mine herrar, det är icke, såsom man velat göra troligt, blott i Skåne och Småland, som detta onda existerar, utan det är litet hvarstädes i hela landet. Här i kammaren finnes en kamrat till mig ifrån mellersta Sverige, som upplyst mig, att han nu, sedan

frågan kommit på tal, fått reda på, hvad han förut icke visste, nemligen att lotterispel äfven i mellersta Sverige, i synnerhet i de trakter, der kommunikationerna äro mera utvecklade och dit jernvägar och en mera regelbunden post nått, bedrifves i stor skala; ja, till och med uppe i Norrland finnas personer, som bekräftat detta. Om det nu blefve så, att detta lotterispel reglerades af en lagstiftning, som utginge från båda statsmakterna, då tror jag, att dermed något skulle hafva vunnits, men icke sker det dermed, att man i ett utskottsbetänkande endast talar om, att man från Kongl. Maj:ts sida gått något lättvindigt till väga under en tid.

Jag talade nyss om och utskottet talar också så vackert om hvarifrån de penningar komma, som åtgå till lotterispelet. Det synes, som om man skulle vilja påstå, att de mindre bemedlade i samhället stode på den ståndpunkten, att de mindre än andra skulle kunna reflektera i frågan. Det tror jag icke, utan för min enskilda del tror jag, att större delen af de summor, som användas på lotterispel icke komma från fattiga arbetarefamiljer, utan från personer, som icke tänka så mycket på den moraliska sidan af saken, utan i allmänhet tänka som så, att de ju hafva lika stor utsigt att vinna som alla andra och att de kunna hafva råd att afvara en tiokronorssedel för en lott. Nej, mine herrar, jag försvargar de fattige arbetarne; hos dem är demoralisationen icke större än åtminstone hos medelklassen, det är säkert. Jag sjelf spelar icke på lotteri, men jag vet, att bland mina motståndare här i kammaren finnas åtskilliga, som spela icke blott på ett, utan på flera lotterier.

Herr vice talman, jag skall för närvarande sluta här och be att få yrka bifall till den reservation, som finnes fogad vid utskottets betänkande.

Herr Hazén: Herr vice talman! På grund af den ställning jag inom utskottet haft till denna fråga och till utskottets utlåtande, må det tillåtas mig att anföra några ord och dervid fortsätta, der den siste talaren slutade. Han såg frågan från en sida, och det må tillåtas mig att se den från en annan sida. Har man haft tillfälle att i riksdagshandlingarna följa lotteriförordningen sedan något öfver sextio år tillbaka, nästan öfverraskas man af den upptäckten, att man med mycket stor samhällighet från skilda läger varit ense om att anse lotterierna såsom något både moraliskt och ekonomiskt ondt. Då man icke kan vederlägga denna uppfattning, som förut gjort sig gällande såväl hos enskilda medlemmar af Riksdagen som också hos Riksdagens mäktigaste utskott, då man icke kan underkänna denna uppfattning, och då man icke kan förneka, som den siste talaren med begagnande af ett starkt uttryck sade, att lotterierna äro förenade med skoj, då måste man också hålla på, att dessa lotterier äro ett moraliskt och ekonomiskt ondt. Men förhåller det sig så, då bör man väl också

Om invrättande af ett statslotteri.

(Forts.)

*Om invättan-
de af ett
statslotteri.*

(Forts.)

förklara, att Riksdagen bör göra med detta onda som med allt annat ondt, söka reagera mot detsamma och motarbета det så långt som möjligt. Men icke kan detta ske derigenom, att man tager bort och låter försvinna de lotteribestämmelser, som vi nu ega. Detta vore att i berörda hänseende taga bort ett af de starkaste fästen till vårt folks moraliska uppfostran, och det kan väl hvarken herr Thylander eller jag vilja vara med om, på grund af den ställning vi intaga i lifvet. Det är tvärtom af största vigt att till inskräpande behålla dessa paragrafer, som vi allt för väl behöfva.

Då man framställer förslag till statslotterier, stå dessa förslag vanligtvis tillsammans med den skimrande utsigten till ekonomisk vinst, som staten derigenom skulle göra; och detta ser man spela in äfven i de motioner, som här föreligga, ja, i herr Thylanders motion står det till och med i spetsen. Man kan icke heller förneka, att om man knyter förbund med spellustan och om man börjar odla spellasten hos vårt folk, nog kommer vinst att deraf inflyta. Men jag tror icke, att det är skäl till att börja odla en sådan grumlig inkomstkälla, utan fastmera för de trängande kraf på förökade inkomster, som nu förefinnas, gå åt ett annat håll, nemligen åt det håll, dit både rättvisa och billighet peka.

Man har framhållit, att vi stå under betänkligt inflytande af de utländska lotterierna, och det kan ju icke förnekas. Herr Thylander vill nu icke tvista om de uppgifter, han lemnat, och de uppgifter, utskottet lemnat. Jag skall icke upptaga den tvisten, utan blott hänvisa till utskottets utredning, så får hvar och en draga den slutsats, som han kan. Jag tror dock, att den föreställning, man fått om de nationalekonomiska förlusterna, är temligen öfverdrifven. Och för öfrigt, om vi finge ett statslotteri, skulle det bota den skadan? Ingalunda. Vi hafva ju haft så många inhemska lotterier, hafva de botat spellustan på de utländska? Ingalunda.

Vidare hafva vi nu lotteriinbjudningar från utlandet, som måste väsentligen gå igenom bref. Finge vi ett inhemskt och ett statslotteri i form af regale, stode ju qvar, att de utländska lotterierna gjorde sina inbjudningar genom bref, och detta desto mera energiskt, som de ju ville behålla sin kundkrets under konkurrensen. Från det svenska lotteriet skulle då också utfärdas inbjudningar genom bref, men icke blott genom bref, utan också genom några hundra kollektörer. Det danska lotteriet har ju, såsom vi se af utskottets utlåtande, nära 300 kollektörer. För att kunna konkurrera, skulle ju det svenska lotteriet också hafva ett motsvarande antal, som skulle resa land och rike omkring. På grund af sin provision af försäljningen, skulle de känna en närgående frestelse till att fresta de allra djupaste lagren, som nu näppeligen kunna nås af några bref. Och i öfrigt skulle ju inbjudningar komma jemväl genom tidningspressen. Vi äro ju nu skyddade från utländska lotterier i det afseendet genom tryck-

frihetsförordningen, men finge vi ett statslotteri, stode ju pressen öppen för att dagligen utdela dylika inbjudningar. Just med afseende härpå ber jag få anföra ett yttrande, som afgafs af herr A. P. Danielson år 1881, då fråga förevar om att få in åsyftade bestämmelser i tryckfrihetsförordningen. I förbigående: man ville icke gerna taga in dessa bestämmelser, ty man ansåg det vara förnedrande för grundlagen att gå in i speciallagstiftning, men man fann dock frågan så utomordentligt vigtig, att man ville göra hvad göras kunde för att motverka sådana lotterier. Som nämndt: herr A. P. Danielson yttrade: »Ett bref kommer icke så ofta som en tidning, och dessutom, sedan man läst ett bref, lägger man det å sido och ser det sedan icke mer, såvida man icke särskildt letar fram det. Helt annat är det med en tidning, som man dagligen har för ögonen.»

Sålunda skulle genom *kollektörer* frestelsen föras fram allestädes och detta in bland de djupaste lagren och genom *tidningspressen* komma derjemte oupphörligen. Jag tycker, att vi hafva frestelser nog och att vi böra göra hvad göras kan för att i någon mån motarbeta desamma. Vi hafva sannerligen icke för få lotterier. Det skall man finna, om man går på gatorna och ser in genom fönstren, der inbjudningar läggas ut till än det ena, än det andra lotteriet. Om det icke blir en allvarlig reaktion, är spelsjukan på väg att blifva en epidemisk sjuka hos vårt folk. Att öfvergå till statslotteri för att söka bota den sjukan, tror jag vore detsamma som att söka bota ondt med ännu värre. Så har Riksdagen tänkt förr, och efter hvad meddelats mig, har Första Kammaren tänkt så i dag, då frågan om lotteri der blifvit afslagen med 78 röster mot 43. Och jag hoppas, att Andra Kammaren skall, sina traditioner trogen, tänka detsamma. I förhoppning härom hemställes om bifall till utskottets utlåtande.

Med herr Hazén förenade sig herrar *Johansson* i Aflösa, *Larsson* i Bratteberg, *Bengtsson* i Häradsköp, *Jonsson* i Hökhult, *Ericsson* i Jönköping, *Johansson* i Stora Mellbyn, *Jönsson* i Mårarp, *Olsson* i Viken och *Hedin* i Torp.

Herr Gussing: Herr vice talman! Mine herrar! Då det är tal om införande af statslotteri, skulle man kanske kunna förmoda, att jag skulle upptaga min företrädares mantel och traditioner och sluta mig till dem, som fylkat sig omkring motionerna, yrkande bifall dertill. Så är emellertid icke förhållandet. Väl är jag icke blind för att vårt land i ekonomiskt afseende lider förluster derigenom att vi icke hafva något statslotteri, men tillika är det för mig klart och tydligt, att staten icke får genom att införa statslotteri, så att säga, uppamma spellustan och de i spellustans spår följande lidelserna, lasterna och brotten. Det är icke staten värdigt att på det sättet söka skaffa sig en inkomst, hvilken, enligt

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

*Om inrättan-
de af ett
statslotteri.*
(Forts.)

hvad erfarenheten lär, tages hufvudsakligast ur de mindre bemedlades fickor. Det är icke staten värdigt att täfla, att konkurrera med sådana herrar, som locka till spel med locktoner sådana som: »Wo gewinnt man vieles Geld? Bei Gebrüder Lilienfeld!» eller »Gottes Segen bei Cohn.»

Det har blifvit sagdt, att ingen välsignelse hvilat öfver det guld, som på det sättet åtkommit; och jag tror erfarenheten icke jäfvar det påståendet. Jag skall bedja att få omnämna två fall, hvilka tyckas bekräfta det. Det ena är från 1870-talet, då jag vistades vid universitetet i Lund. Det hände sig då, att tre eller fyra unge män roade sig med något oskyldigt spel, som jag tror préférence. När uppgörelsens stund var inne och den förlorande skulle betala hvad han förlorat, hade han icke penningar dertill. Det var en ung student. Han erbjöd då de vinnande en lottsedel, som af dem mottogs till värde af 5 à 6 kronor. Åtta dagar derefter visste tidningarna berätta, att, om jag ej missminner mig, 80,000 kronor hade utfallit på denna lott. Man prisade i allmänhet de båda unge männen lyckliga. Men lyckan var icke lång. Några få år derefter slutade den ene på fattighus och den andre på Lunds hospital. Det andra fallet af färskare datum är från den ort, der jag har mitt hemvist. Det gäller ett ungt handelsbiträde, som för tre eller fyra år sedan vann 60,000 kronor på Hamburgerlotteriet. Redan i fjol afträdde han sitt bo till konkurs. Herr vice talman! På de skäl jag anført och då jag anser det staten värdigare att med alla till buds stående medel bekämpa spellustan eller, som jag vill kalla den, spellasten hellre än att lägga hyende under densamma, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kronlund: Herr vice talman, mine herrar! Jag fäste mig vid ett uttryck af herr Thylander, som var ett mycket sant ord, men tillika en mycket skarp kritik öfver hela den fråga han väckt till lif, nemligen uttrycket »skoj». Det skulle varit att önska, att han utöfvat samma kritik beträffande en hel del siffror i sin motion. Huru ohållbara och ovederhäftiga dessa äro, kan man sluta sig till, då han säger, att vi svenskar beräknas årligen spela bort 9 à 10 millioner till det danska lotteriet. Hela dess insatssumma går till något öfver 10 millioner kronor. Således skulle endast svenskarne spela på detta lotteri, och således skulle svenskarne icke få tillbaka den summa, som i form af 8 millioner kronor går till vinster. Hvart gå då dessa? Skänka svenskarne bort dem till danskarne för att bestrida danska civil-listan, arméförvaltningen och alltihop? Jag tror icke det, herr Thylander!

Det enda skäl, som jag hört motionärerna och andra vänner till statslotteri framhålla, är ju det, att, då det ändå spelas på lotteri, det vore bättre att genom inrättande af ett inhemskt

lotteri förekomma spelet på utländska lotterier och derigenom äfven att penningarna utvandrade och tillika bereda staten en god inkomst. Ja, äro nu herrarne verkligen säkra på, att vi skulle derigenom förebygga, att svenskarne spela på utländska lotterier? Jag tror icke, att så sker. Den erfarenhet, vi redan nu kunna göra, är, att de många penninglotterier, vi hafva, icke minska lusten att spela på utländska lotterier. Tro herrarne kanske, att de utländska lotterierna i konkurrensen med det inhemska statslotteriet skulle »ge tappt?» Nej, de skulle fördubbla sina ansträngningar att uppsöka de spellystna här i landet, de skulle öka vinstutsigtorna och sprida sina reklaambref i tusendet hem, som de nu icke söka upp. Herr Thylander medgifver sjelf, att de mindre bemedlade icke äro gripna af spellustan. Men jag är öfvertygad om, att skulle denna konkurrens uppstå, komme turen jemväl till dessa. Staten måste naturligtvis i denna konkurrens tillgripa samma utväg eller kanske ännu kraftigare medel. Den skulle öka vinstutsigtorna, den skulle genom reklam i hela svenska pressen sprida lotteribegäret till de små i samhället, till arbetarne, som minst af alla hafva råd att offra den skilling, som behöfves. Och staten skulle naturligtvis nödgas att litet hvarstädes placera lotterikollektörer, som med lotterisedlar i hand skulle uppsöka allmänheten och bibringa den ett nytt slags moral och sedlighet. Hvad vunne svenska staten, svenska folket derpå? Jo, att vi fortfarande spelade i utlandet och att tillika staten för sitt eget lotteri vunne stora delar af vårt land, som ännu icke äro berörda af lotterispel, vunne stora, breda lager i samhället, som nu äro obesmittade. Vi kunna ju låta det vara ostridigt, att lotterispelet icke ännu i nämnvärd grad nått de små, de mindre bemedlade. Inrättandet af ett statslotteri skulle sålunda vara för svenska folket en utbredd spellusta och för staten en årlig vinst af 1 1/2 million kronor. Ja, mine herrar! Men till hvilket pris vunne staten detta? Jo, genom att öfverlemna svenska folket ohejdadt åt en passion, som för det stora flertalet endast haft skadliga verkningar och som i synnerhet bland de små i samhället endast sprider nöd, fattigdom och elände, och så slutligen genom att afvika från det största mål, staten har, nemligen samhällsmedlemmarnes moraliska och sedliga uppfostran och höjande. Och en dylik vinst, vunnen genom att offra på folkets dåliga böjelser, skulle då enligt herr Thylanders förslag användas till försvaret, till att skydda vårt fosterland och vår frihet. Det är verkligen en sorglig tidsbild!

Huru inkonsequent vore det icke af staten, om, då den i nykterhetens, den allmänna moralens intresse söker förekomma rusdrycksbegäret genom att fördyra varan genom att förminska krogarnes antal och genom att försvåra åtkomsten af rusdryckerna äfven på annat sätt, den i landets och frihetens intresse skulle tillmötesgå spelpassionen genom att främja dess utöfvande,

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ett
statslotteri.
(Forts.)

Under det staten förbjuder hasardspel, skulle den inrätta general-agenturer för detta hasardspels bedrifvande! Jag hoppas, att Andra Kammaren icke vill vara med om att gilla och stadfästa ett dylikt betraktelsesätt. Jag hoppas, att Andra Kammaren nu skall ställa sig på den ståndpunkten: inga lotterier.

Att lotterier verkligen finnas i vårt land, är icke folkrepresentationens skull. Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

I detta anförande instämde herrar *Emthén, Kvarnzelius, Olsson* i Sörnäs, *Fredholm*, friherre *De Geer, Nyström, Ericson* i Ransta, *Lindgren* i Islingby, *Akerlind, Gustafsson, Viklund, Darin, Nordström* i Stockholm, *Söderberg, Centerwall* och *Andersson* i Bråborg.

Vidare yttrade

Herr Höjer: Herr vice talman! Det finnes en af oss litet hvar känd romersk skald, som i en af sina dikter fält det i min tanke ganska hädiska yttrandet: *varium et mutabile semper femina*; det är uttydt: »qvinnan är ett obeständigt och förunderligt ting». Men det är icke bara qvinnan, som är det, utan också herr Thylander. Herr Thylander talade år 1899 med öfvertygelsens hela värme för inrättandet af ett statslotteri. I fjor -- året 1901 efter Kristi börd -- talade han med samma öfvertygelse mot inrättandet af ett statslotteri, äfven om han icke gjorde något yrkande. I år har den gamle Adam farit i honom, och han har framkommit med en motion om inrättandet af ett statslotteri. Det är möjligt, att hans tanke funnit gensvar inom Första Kammaren, der herr Ljungberg väckt en motion, som röjer en så omisskänlig släktskap med herr Thylanders, att, när man läser de båda motionerna, man ovilkorligen kommer att tänka på orden: »två själar och en tanke, två hjertan och ett slag». Men att min ärade vän herr Thylander skulle komma att ingå fostbrödrslag med herr advokatfiskal Ljungberg i Första Kammaren, det var det sista, jag hade kunnat drömma om.

Om jag närmare undersöker herr Thylanders m. fl. motion i Andra Kammaren och herr Ljungbergs i den Första -- den ene motionen är lika god som den andra -- så är det två iakttagelser, som jag för min del kunnat göra, den ena den stora ovederhäftigheten med afseende å de faktiska uppgifterna, den andra den ohjelpiga logiska svaghet, som förefinnes i sjelfva motiveringen. Hvad beträffar ovederhäftigheten i de faktiska uppgifterna, så förefaller det mig, som skulle utskottet först och sedan herr Kronlund på ett framgångsrikt sätt hafva visat upp den, och den gör, synes det mig -- om man verkligen söker få reda på de faktiska förhållandena -- ett öfvervägande komiskt

intryck. Herr Thylander och medmotionärer tala om, att vi genom att köpa lotter skicka $10\frac{1}{2}$ millioner till danska klasslotteriet, hvars hela insatssumma uppgår till ungefär $10\frac{1}{2}$ millioner, och de synas sålunda tro, att vi svenskar så godt som ensamma spela på danska klasslotteriet. Och ännu mer. Herr Thylander tyckes lefva i den barocka föreställningen, att vi af hela denna insatssumma icke skulle få ett öre tillbaka i form af vinst.

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Det synes mig icke vara för mycket begärdt, att, då en person väcker en vigtig motion, han tagit kännedom åtminstone om grundelementen rörande den sak, hvarom han motionerar. Nu sökte herr Thylander att reparera bristerna genom att sätta i fråga korrektheten af de uppgifter, som finansministern Scharling framställt i sina anmärkningar till förslaget till dansk finanslag för finansåret 1897—1898. Men i det försöket har herr Thylander alldeles misslyckats. De sifferuppgifter, som herr Scharling der kommer med, strida icke på det allra ringaste vis med de uppgifter, som herr Sieghart meddelat i sin bok. Hvad herr Scharling i sina anmärkningar säger är helt enkelt, att för finansåret 1897—1898 var den danska statens behållning på klasslotteriet 1,107,560 kronor med hänsyn till sjelfva insatssumman. Det är, som bekant, cirka 10 procent af insatssumman, som gå till den danska staten. Sedan har den danska staten en liten inkomst bredvid, som herr Sieghart påpekat, i form af stämpel på lottsedlar, men denna inkomst, som går till cirka $\frac{1}{2}$ million per år, har icke med insatssumman det allra ringaste att skaffa.

Herr Thylander och medmotionärer hafva, synes det mig, något besynnerliga föreställningar om dessa kollektörer, som äro anställda vid det danska klasslotteriet. Jag vill visst icke utgifva mig såsom specialist på detta område, men så mycket specialist är jag likväl, att jag med rätta kunnat intagas af förvåning öfver de meddelanden, som herr Thylander lemnat. Han har riktigt anklagelser mot de danska kollektörerna, som gå på heder och ära. Herr Thylander och medmotionärer tyckas anse, att dessa män äro ett band af tjuftar och skälmar, som stoppa i egna fickor en hel del af de penningar, som lemnats dem af den svenska allmänheten. Man bör, synes mig, bättre hafva reda på betydelsen af de begrepp, som man rör sig med. Kollektörer, mine herrar, äro af den danska staten tillsatta tjänstemän, hvilkas antal, enligt herr Siegharts uppgifter för året 1897—1898, var 285, hvaraf en del fans i Köpenhamn, en annan del i landsorten. De äro bofasta tjänstemän, som icke flacka omkring någonstädes. De taga emot order om försäljning af lotter, som de expediera från sina kontor. Och deras aflöning går icke ut i den form, att de ad libitum helt enkelt förhålla de vinnande hvad de skola ha, utan, såsom vi se af herr Scharlings redogörelser, med 5 % af hela insatssumman. Något öfver 500,000 kronor gå sålunda

Om inrättan-
de af ett
statslotteri.

(Forts.)

ut i form af aflöning till kollektörerna vid de danska statslotterierna.

Hvad sedan beträffar agenterna, talar herr Thylander om dem på ett besynnerligt vis, som röjer, att han tyckes förutsätta en mycket hög grad af förslagenhet hos våra grannar. Han synes anse dem vara ansatta af *danska staten* och säger om dem, att de »resa från by till by och utprängla danska lottsedlar.» Jag undrar, huru det egentligen förhåller sig med den saken. Jag är icke bosatt i Skåne, ehuru jag visserligen på resor besökt det några gånger. Men jag har indirekt från danskt håll blifvit upplyst derom, att de der agenterna icke äro ombud för det danska statslotteriet, utan privata män, både danskar och skåningar, hvilka agera för ett enskildt danskt aktiesällskap, som har till ett förmodlingen mycket vinstgifvande geschäft att uppköpa massor af lotter från de danska statskollektörerna i afsigt att sedan prängla ut dem både i grannlandet och hemma. Skåne lär särskildt vara hemsökt af dem. Jag vill fråga herr Thylander: när han och medmotionärerna från Skåne äro så ifriga att få ett svenskt statslotteri till stånd, hafva de då betänkt, att *vi* också skulle hugnas med sådana aktiebolag med ty åtföljande hundratals agenter, hvilka reste omkring i norra och mellersta Sverige och kunde anses såsom påbröd till gåfvan af ett statslotteri i Stockholm? Jag tror, att de, som ega en närmare kännedom om dessa förhållanden, skola deri ha en kraftig orsak att akta sig för dylika agenter. Herrarne känna till, huru det äfven här i Sverige kan gå till, huru personer, mestadels afsigkomna judar, hos oss fara omkring och schackra med teaterobligationer och dylikt, med afseende på hvilka de komma fram med uppgifter den ena origtigare än den andra. Man får väl icke gifva vederbörande danska stats-tjenstemän skulden för alla de förbrytelser eller mindre korrekta handlingar, som ett privat bolag eller kringresande agenter i de danska och svenska orterna kunna göra sig skyldiga till.

För att nu komma till den logiska sidan af saken, så säger herr Thylander ungefär, att man visserligen borde strängt »tilllämpa lotteriförordningen och icke vidare tillåta det ena stora lotteriföretaget efter det andra», alldeles i strid mot lotteriförordningens anda. Detta påstående skulle man kunna anse vara öfversatsen i en syllogism, hvars undersats vore motionärens uttalade mening, att en dylik stränghet icke är möjlig och att det icke låter sig göra att »införa en fullt verksam kontroll öfver en lagens efterlefnad». Går jag obetingadt in på den första premissen, så går jag endast med reservation in på den andra. Ty om det må vara sant, att man icke har en *fullt* effektiv lagstiftning i ämnet, så är det icke lika sant, att man icke skulle kunna få förhållandena ändrade till något bättre. Det behöfves endast, att man förändrar och skärper lotteriförordningen och så i djupaste underdånighet hos Kongl. Maj:t anhåller, det han täcktes

vara så nådig att mera än förut respektera sin egen kungliga lagstiftning. Redan dermed skulle högst betydligt vara vunnet, enligt min uppfattning, utom det att jag hyser den optimistiska förhoppningen, att en verksammare kontroll verkligen skulle kunna åstadkommas.

Men antagom, att äfven den andra premissen vore sann, hvilket den enligt mitt förmenande *icke* är; kan man då med herr Thylander komma till den slutsatsen: ergo, böra vi inrätta ett statslotteri? Ingalunda. Derför att det är galet förut, skall man väl icke göra det ännu galnare genom att till de myckna lotterier, icke redan har, inrätta ett svenskt statslotteri! Jag har i alla mina dagar aldrig hört maken till hopp i den logiska kedjan.

Hvad beträffar inflytelsen af ett statslotteri, som skulle få sitt säte här i Stockholm, så tillät jag mig förra riksdagen yttra min oförgrifliga mening derom, och jag anser mig därför icke nu behöfva närmare utveckla min tanke. För mig framstår såsom en alldeles gifven sak, att inrättandet af ett statslotteri icke komme att för det södra Sverige minska frestelsen af klasslotterierna i Köpenhamn. Men en alldeles säker följd blefve, att de breda arbetarlagren här i mellersta och norra Sverige, dit dessa inbjudare från Köpenhamn endast i undantagsfall komma, skulle få lockelsen alldeles inpå sig till de många lockelser, som de förut ha. Finge vi ett lotteri här, ett annat der, skulle lusten att spela på lotteri snart blifva permanent.

Slutligen ber jag herrarne att tänka på, hvart konsekvensen af ett statslotteris inrättande skulle föra och hvad detta i tillämpningen skulle komma att betyda. Hvarje hasardspel är i lag förbjudet. Jag kan icke finna annat, än att Riksdagen genom inrättandet af ett statslotteri skulle faktiskt underkänna denna princip. Jag kan icke inse, att staten sedermera skulle kunna förbjuda eller beifra hasardspel af hvad slag som helst. Nästa steg efter inrättandet af ett statslotteri vore väl inrättandet af en spelbank à la Monte Carlo, och jag kan försäkra, att om en dylik spelbank inrättades här i Stockholm af svenska staten och arrangerades på ett förståndigt och förnuftigt vis, skulle den svenska staten på spelbanken förtjena många gånger den summa, som den kunde förtjena på ett statslotteri.

När ni, mine herrar motionärer, kommen och talen såsom något att lura bönder med om den obegripligt stora inkomst, som den svenska staten skulle erhålla genom att inrätta ett statslotteri, så ber jag er komma i häg, att, äfven om en sådan inkomst skulle stiga till två millioner, denna vinst likväl är för ringa, att vi för den skulle afhända oss äran att åtminstone på *detta* område stå före både Danmark och Tyskland.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Om inrättande af ett statslotteri.

(Forts.)

Om inrättan-
de af ett
statslotteri.

Häruti instämde herrar *Wallis* och *Nordin* i Sättna.

(Forts.)

Herr Hammarström: Herr vice talman! Det kunde synas öfverflödigt, att jag yttrar mig i denna fråga, och jag skulle icke begärt ordet, om jag icke dertill haft en särskild anledning. Jag kan nemligen på det lifligaste instämma med de fem föregående talare, som uttalat sig för utskottets hemställan. Och jag har vid de föregående tillfällen, då frågan om inrättande af statslotteri behandlats af Riksdagen, ej mindre såsom medlem af det tredje tillfälliga utskottet än äfven vid ärendets behandling i kammaren alltid röstat mot något sådant. Jag ber att få tillägga, att jag önskar, att Kongl. Maj:t måtte för framtiden litet mera sparsamt än hittills tillåta lotteriföretag. Ty den omständigheten, att här så oftas inrättas lotterier, som äro beviljade af Kongl. Maj:t, demoraliserar allmänheten, i det att spelpassionen uppammas med ty åtföljande missaktning för lagen om lotterier. Jag har här i min hand ett urklipp ur en tidning, som blifvit tryckt denna vecka, der det står: »Otillättna lotterier anordnas ofta på landsbygden vid denna tid på året. Än är det en och än en annan sak, som man på detta sätt lottar bort. Klockor och dragharmonikor äro dock de vanligaste lotterivinsterna, och då numren ofta uppgå till inemot ett hundratal och priset utgör 25 à 50 öre per styck, gör oftast lotterieställaren en vacker vinst. På landsbygden är den föreställningen rätt allmän, att alla lotterier, der lotternas antal ej uppgår till hundra, äro tillättna, och att det endast är större lotterier man måste söka tillstånd till. Man säljer därför vid dylika lotterier aldrig mer än högst 99 nummer, och så tror man sig ej riskera att komma i kollision med lotteriförordningen».

Jag slutar med hvad jag började med, nemligen att uttala den önskan, att regeringen måtte blifva mera sparsam, då det gäller att bevilja ansökningar rörande lotterier.

För öfrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björck: Herr vice talman, mine herrar! Det har sagts så mycket om denna sak, så att jag hade tänkt att afstå från att begära ordet. Men jag skall fatta mig kort.

Jag skall be att få till protokollet anfördt, att jag hjertligt instämmer med dem, som talat mot motionerna. Jag tror, att motionärerna i den allra bästa afsigt väckt sina motioner. De hafva velat, att svenska staten skall hafva den inkomst, som nu till största delen går åt utländingarne, så att dessa utländingar icke mera skola med afseende på denna fråga åtminstone behöfva skratta åt »die dummen Schweden». Men vi kunna låta dem skratta bäst de gitta och vara öfvertygade om, att den skrattar bäst, som skrattar sist.

Om svenska staten fortfarande kommer att stå emot lockelsen att inrätta ett statslotteri, så skulle detta lända till dess heder

inom hela Europa. Det är ingen välsignelse med dessa synda-
penningar. Det är, som ordspråket säger: lätt funnet, lätt svunnet.
Jag vågar säga, att vinsten för staten blefve skäligen obetydlig,
om vi beslöte oss för att inrätta ett statslotteri. Den danska
staten vinner nog på dessa lotterier något mer än en million, och
det är ju penningar, förstås, särskildt i dessa tider. Men så fattigt
är väl icke svenska folket, att det skulle för 30 silfverpenningar
sälja bort en rättvis sak.

*Om inrättan-
de af ett
statslotteri.
(Forts.)*

Andra Kammaren har förut haft mod att säga nej till frågan
om inrättande af ett statslotteri, och då nu Första Kammaren
afslagit motionerna, så vore det verkligen förnedrande för Andra
Kammaren, om den skulle förorda motionärernas förslag. Jag
hoppas, att Andra Kammaren icke skall göra detta, och att denna
fråga, som är efter år kommit igen, nu måtte vara affärdad för
sista gången. Jag yrkar sålunda bifall till utskottets hemställan
och afslag på motionen.

Herr *von Friesen* instämde med herr Björck.

Herr Andersson i Backgården: Herr vice talman! Då jag
nu har begärt ordet, ville jag vända mig särskildt mot dem, som
såsom skäl för inrättandet af ett statslotteri anført, att svenskarne
spela så mycket i synnerhet på danska lotterier, och gent emot
detta först och främst säga, att ett ondt icke botas med ett annat
ondt. Och det onda anser jag ligga icke minst deri, att svenska
staten och svenska Riksdagen och Riksdagens representanter skulle
komma att uttala sig till förmån för lotterispel. Jag för min del
och de flesta bland oss hafva väl en häremot alldeles motsatt
åsiqt hvad beträffar det moraliska i sådana spel. Jag vill bara
säga, att derest vi skulle få statslotteri, så skulle vi väl, såsom
motionärerna framhålla vara fallet i Danmark, blifva, också vi,
öfversvämmade med sådana der lotteriagenter och kollektörer.
Och det skulle väl blifva långt svårare för oss och i synnerhet
för våra barn och tjenare att undgå deras lockelser, när de komma
personligen, än det nu är, då lottsedlar vanligen skickas genom
bref — hvilket särskildt är vanligt på landsbygden — hvarigenom
husbönder, som hafva mera förstånd, ofta blifva i tillfälle att
förpassa dessa bref, dit de rätteligen höra. Och hvem vet, hvart
detta kunde leda. I stället för att våra ynglingar nu bruka
insätta sina besparingar i banker, särskildt postsparbanker, så
skulle man härigenom förtaga hos dem all sparsamhet och om-
tanke; de skulle endast kasta bort sina penningar till skada för
sig och andra.

Herr Olsson i Fläsbro: Herr vice talman, mine herrar!
Det måste anses vara bedröfligt, att vårt svenska folk skall offra
så mycket penningar på de utländska lotterierna. Men i likhet

Om inrättan-
de af ett
statslotteri.
(Forts.)

med flere talare, som före mig haft ordet, kan jag icke uttala mig för inrättandet af ett statslotteri. Sant är, att penningarne genom en sådan åtgärd nog komme att till hufvudsaklig del stanna kvar inom landet. Men den vinst, staten skulle erhålla på sådana lotterier, måste i alla fall betecknas såsom orättfärdigt förvärf.

Det är emellertid ett skäl, som också framhållits af herr Höjer, hvilket jag för min del anser vara det tyngst vägande, när det gäller att fatta beslut i denna fråga. Spellustan skulle helt säkert komma att uppträda i oroväckande grad, om sådana lotterier komme att inrättas. Herrarne må komma i håg, att af det stora antal personer bland vårt folk, som älska lotterispel, är det endast en relativt ringa del, som spelar på utländska lotterier. Det kan ju möjligen vara annorlunda nere i Skåne, t. ex. i Malmötrakten, som också synes framgå af den ärade motionären herr Thylanders anförande. Och hvarför är deltagandet i dessa lotterier relativt ringa? Jo, helt enkelt därför, att folket icke har fullt förtroende för desamma. Man är icke fullt viss på, att dessa lotterier föra rent spel, att den vinst, som uppgifves, kommer den vinnande till godo o. s. v. Detta gör, att ett stort antal spelvurmar hellre än att försöka sin lycka på de utländska lotterierna afstå från det hela. Om åter ett statslotteri inrättades, då skulle man få se på lif i spelet; då skulle det alldeles säkert gå hett till. Man skulle säga: nu hafva vi ett lotteri inom landet, som vi hafva fullt förtroende för och der det går ärligt till väga; nu skola vi spela. Och det är min öfvertygelse, att snart nog skulle man få erfara, att man sökt bot för ett ondt genom att införa ett annat, som visat sig vara sjufaldt värre.

Efter de många anföranden, som hållits till förmån för utskottets hemställan, skall jag inskränka mig härtill och ber att få yrka bifall till densamma.

Med herr Olsson förenade sig herrar *Nydal, Göthberg, Ericsson* i Vallsta, *Broström, Guldbrandsson, Spangenberg, Henricson* och *Biesert*.

Herr Berg i Stockholm. Jag skulle icke hafva begärt ordet, om icke en ärad yrkeskamrat till mig så varmt förordat detta lotteriföretag och jag på grund deraf känt mig rent af uppfordrad att säga några ord och dervid betrakta frågan från en synpunkt, som borde vara för honom och mig gemensam.

Man skall enligt min uppfattning vara blind för att icke inse, att staten genom att förvandla sig till lotteriegare skulle komma att uppträda såsom en mäktigt demoraliserande faktor i vårt folks lif. Hvad är det, som staten nu säger eller söker säga till de enskilde? Jo, ni må gerna sträfvä efter ekonomiskt oberoende, säger han, men om ni vill nå det målet, så bör ni göra det genom arbete: arbete med händerna, arbete med hjernan eller

arbete med bådadera. Så *borde* staten säga och så *säger* den ock, åtminstone genom det uppfostringsväsende, som den tillhandahåller.

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Men hvad skulle staten komma att predika, om den skulle uppträda såsom lotteriegare? Jo, raka motsatsen. Icke kommer ni någon vart med det der knåpet, skulle den säga. Nej, hit med edra sparade slantar, kasta dem i skötet på slumpens blinda gudinna, och hon skall i ett enda ögonblick gifva er tusenfaldt mot hvad ni under ett helt lif med svett och möda kunna förvärfva. Förlorar ni, så försök om igen, vinner ni, så försök om igen; ni gör orätt mot er sjelf, om ni icke begagnar tillfället och bjuder lyckan handen.

Tror man, att en permanent praktisk predikan af denna art skulle blifva utan de djupast ingripande följder för hela vårt folks sinnelag och viljerigtning? Eller tror man, att dessa ideella makter äro utan betydelse äfven för vårt folks ekonomiska uppblomstring? Må man tro det; jag tror det icke, och jag hoppas, att den dag aldrig må komma, då svenska Riksdagen gifver sitt bifall till ett förslag sådant som detta.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Berg* i Göteborg, *Moll*, *Eklund* i Stockholm, *Ericsson* i Ahlberga, *Jonsson* i Djursåtra, *Heimer*, *Nordin* i Hammerdal, *Olsson* i Mårdäng, *Larsson* i Presstorp, *Göransson*, *Pettersson* i Södertelje, *Eriksson* i Bäck och *Andersson* i Helgesta.

Herr Trapp: Herr talman, mine herrar! De anföranden rörande denna fråga, som hittills hållits i kammaren, hafva ingalunda kunnat öfvertyga mig derom, att jag handlade orätt, då jag framförde denna min motion. Talarne hafva enligt min tanke hufvudsakligen rört sig på känslans område och icke stödt sig på de faktiska sakförhållanden, hvilka varit orsaken till min motion.

Det är detta faktum, att genom spel på utländska lotterier många millioner gå ut ur landet utan att dit återvända, som föranledt mig att framkomma med denna motion. Det är icke endast på det danska lotteriet, utan äfven på Hamburgerlotteriet, på det Sachsiska, Mecklenburg-Schwerinska och Braunschweigiska lotteriet, som vi svenskar spela, och funnes det någon möjlighet att med nuvarande lagstiftning hindra spellustan att utveckla sig på detta sätt, så hade jag naturligen föredragit detta, likasom jag, om det förbudet hölles, att icke något inländskt lotteri finge anordnas, icke skulle hafva velat föreslå inrättandet af ett statslotteri. Men då nu icke någon af dessa förutsättningar förefinnas, så synes det mig, att något borde göras, på det att staten toge frågan om hand och derigenom blefve i tillfälle att reglera såväl tillfället att spela som sättet att spela äfvensom huru kol-

*Om inrättan-
de af ett
statslotteri.*
(Forts.)

lektionen skötes. Enligt min öfvertygelse skulle man, när man vunnit någon erfarenhet i denna sak, äfven kunna reglera det så, att denna spellust kunde vändas, åtminstone i någon mån, till en viss sparsamhet. För den tanken är man i andra länder icke främmande, och jag vill i förbigående nämna, att det finnes nästan intet land, der icke antingen statslotteri finnes eller lotterierna äro legaliserade på ett eller annat sätt. I England veta vi, huru vadhållningar florerar, och i Frankrike är det genom premielån, som spellustan underhålles från statens sida.

Jag vill nu öfvergå till att söka bemöta reservanternas från Första Kammaren uttalande derom, att den skada, som spelpassionen åstadkommer, tydligen framträder i de sydligare länderna. Härmed äsyfta reservanterna helt säkert Italien och Österrike, hvilka äro de enda länder, der nummerlotterier existera. Det kan ju icke förnekas, att dessa lotterier äro de skadligaste af alla lotterier, just genom de ofta och lätt återkommande tillfallen för allmänheten att göra sina insatser och att göra dem huru stora eller små som helst.

I Italien förekommer ett sådant nummerlotteri hvarje lördag, och man kan lätt tänka sig, huru demoraliserande detta skall inverka på befolkningen. Anledningen till, att det nu inom denna kammare och äfven bland den stora allmänheten förefinnes en så stor aversion mot statslotterier, förmodar jag ligger deruti, att det statslotteri, som vi en gång haft i vårt land, var anordnad såsom nummerlotteri; ty samma skadliga följder, som jag nyss anförde uppstått i Italien och Österrike af nummerlotterierna, eller såsom de ursprungligen kallades de genuesiska lotterierna, visade sig äfven hos oss af det gamla nummerlotteriet, hvilket följder man ännu icke kunnat glömma.

Reservanterna från Första Kammaren hafva såsom stöd för sin reservation äfven anført, att, då danska statslotteriet *endast* inbringa åt staten 10 procent af insatserna, de icke ansett sig kunna tillstyrka motionen. Men, mine herrar, är det endast frågan om priset, så kan det väl anordnas så, att det höjes med några procent för att häfva reservanternas moraliska betänkligheter.

Vid nummerlotteriet i Italien utdelas endast omkring 50 procent af insatsernas hela summa, då deremot uti klasslotteriet i Danmark 84 procent återgå till spelarne. Jag vill framhålla detta för att visa, huru stor skillnad det är mellan nummerlotterier och klasslotterier, och jag uppehåller mig vid detta därför, att jag förmodar, att afvogheten mot statslotterier till stor del uppkommit derigenom, att man förväxlat dessa båda begrepp och icke vet, hvad som menas med det ena eller det andra.

Denna kammares tillfälliga utskott har, synes det mig, icke egnat tillbörlig uppmärksamhet åt denna frågas utredning. Utskottet har hufvudsakligen fäst sig vid sifferuppgifter, hemtade

från herr Thylanders motion, hvilka utskottet anser vara öfverdrifna, men om utskottet hade i likhet med 1889 års utskott från denna kammare, hvilket hade samma fråga till behandling, ingått i en närmare granskning deraf och sökt skaffa den utredning, som kunnat skaffas och som helt säkert gifvit ännu mera skäl för det resultat, hvartill 1889 års utskott kom, så hade enligt min uppfattning utskottet bort komma till ett annat resultat. Ledsamt nog har utskottet icke funnit anledning att verkställa en sådan utredning.

Det har talats om huru föga staten hade i inkomst af ett dylikt lotteri. Mina herrar! Det är dock enligt min tanke icke hufvudsaken, att den direkta statsinkomsten är stor, utan hufvudsaken är, att vi bevara våra penningar inom landet. Jag är öfvertygad om, att ett inhemskt statslotteri skulle vara en eggelse för statsmakterna att söka åstadkomma verkande förbud mot spel på utländska lotterier och att, om ett statslotteri blefve inrättadt här i landet, man endast komme att spela på detta. Att sådant förbud är möjligt tror jag därför att, såvidt jag vet, i nästan alla länder, der statslotterier äro anordnade, finnas äfven mycket stränga bestämmelser meddelade mot öfverträdande af ett sådant förbud.

Det har äfven talats om kollektörerna och det har sagts, att, om det blefve statskollektörer, de skulle få utveckla mycken energi och mycken kraft för att bringa ut lotterna bland allmänheten och derigenom egga folket att spela. Men jag har trott, att, om staten har kontrollen öfver hela lotteriverksamheten, så kan äfven dessa kollektörers verksamhet fullständigt regleras.

I Danmark är det, såvidt jag vet, så ordnadt, att kollektörerna icke behöfva resa omkring eller ens gå utom sina dörrar för att afsätta de lotter, som äro dem tilldelade, och jag tror, att sådant till och med är förbjudet. De sitta i sina rum och dit infinner sig den spellystna allmänheten och köper lotter, långt innan dragningsdagen infaller. Något dylikt borde äfven här ega rum. Spellusten finnes och den gör sig gällande vare sig ett statslotteri inrättas eller icke, men om ett statslotteri anordnas, så har staten sjelf nytta deraf. Man kan ju invända, att detta är icke moraliskt, men vi hafva ju här i Sverige äfven till fördel för staten ungefär på liknande sätt lyckats reglera suplasten genom att meddela bestämmelser beträffande såväl tillverkning som försäljning af bränvin.

Det finnes således exempel på att man kan och bör reglera det onda, då man icke kan undkomma det på annat sätt.

I Danmark spelas öppet och ärligt och lagligt, och derigenom försvinner det retande och lockande, som förer våra spelare till öfverdrift. Om saken lägges fram i öppen dager, då försvinner mycket af den passion, som eljest sätter ett visst kännetecken på vår spellust. Men man vill så gerna här i landet, och det har

Om inrättan-
de af ett
statslotteri.
(Forts.)

icke heller i dag saknats exempel derpå, vifta högt med den moraliska duken, ehuru man i skymundan hängifver sig åt lidelsen. Jag tror dock, att det är bättre att icke inbilla sig, att man är bättre än andra, utan må vi taga saken praktiskt och se den såsom den i verkligheten är.

Jag anhåller att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Persson* i Killebäckstorp förklarade sig instämma med herr *Trapp*.

Herr *Staaff*: Herr talman! Den siste ärade talaren yttrade, att hufvudsyftet med motionen vore det, att de penningar, som nu gå till utlandet på grund af spel å utländska lotterier, skulle — vare sig nu dessa penningar äro en större eller mindre summa — kunna dragas in till svenska statskassan, men på samma gång yttrade han senare i sitt anförande, att man skulle kunna stadga förbud, och effektivt förbud, mot att spela på utländska lotterier. Hvarför, herr *Trapp*, kan man icke lika gerna inskränka sig till att *blott och bart* stadga förbud mot lotterispel, så skulle pengarne icke gå till utlandet, i stället för att äfven inrätta ett statslotteri?

Tror verkligen den ärade talaren, att, i fall vi upprätta ett svenskt statslotteri för att konkurrera med de utländska lotterierna, den svenska staten skulle hafva i sin makt att — som han uttryckte sig — reglera i detta afseende och reglera huru den vill? Nej, det är i sanning ett fullständigt misstag; då går det minsann icke att sätta sådana bestämmelser som att högsta vinsten icke får vara mer än så och så stor, och att de dernäst kommande vinsterna icke få vara mer än så och så stora, ty den verkliga spelaren frågar icke efter den rent matematiskt sedt största möjligheten att vinna på lotteriet, utan han frågar: Huru stor är högsta vinsten, huru rik blir jag, om jag vinner denna högsta vinst? ty — resonerar spelaren — det är denna jag vill vinna genom att sätta in min insats. Jag har lika stor utsigt att vinna som hvarje annan, som spelar på lotteriet.

Men det är föga lönt för mig att göra sådana frågor, då den ärade talaren till och med förklarade sig tro, att inrättandet af ett statslotteri skulle kunna medföra »sparsamhet», som han uttryckte sig. Jag ber den ärade talaren att låta detta yttrande stå kvar i Riksdagens protokoll, ty det kommer att för honom i egentlig mening bilda ett trappsteg till odödlighet.

Jag tror nu för min del, herr talman, att i fråga om denna sak finnas så klara bevis på att följderna af ett statslotteri måste blifva en utbredning af spellusten, och detta i de lager, der en sådan utbredning är minst önskvärd, att det synes mig, som man knappast vidare kan tvista derom. Det är ju tydligt, att om man tager bort det så att säga fysiska hinder, som lagstiftningen uppställer genom bestämmelserna, att man icke får sprida, icke får

kungöra eller publicera något, som rör lotteri, hur man vill, och på samma gång tager bort det moraliska hindret, som ligger deruti, att staten för närvarande ogillar och ser snedt på hela denna sak, måste ställningen blifva en helt annan än nu. Det är nog således tydligt, att de penningar, som, enligt hvad man här önskar, skulle komma att gå till svenska statskassan, då skulle komma att tagas ur de fattiges, de obemedlades fickor.

Efter min mening finnes det för närvarande ett alldeles särskildt skäl att icke tillåta sig att å statens vägnar göra något sådant, som här föreslås. Den situation, i hvilken vi befinna oss, är den, att statsmakterna intagit en hållning och gjort uttalanden, som bestämdt innebära, att de ökade bördor, som skola följa af de stora ökade utgifterna, icke skola läggas på de svagares axlar, utan på de starkares. »Näväl», säga herrar lotterister, »detta är väl icke någon beskattning, detta är väl snarare tvärt om, man inför ju hvad man kallat »fattigdomens poesi» i kojan genom lottsedeln. Detta måtte väl icke vara något origtigt eller obefogadt.» Ja, det beror väl på hur man ser saken. För min del måste jag säga, att om man har klart för sig, att det genom en sådan åtgärd är de fattiges okunnighet, som till slut kommer att få sitta emellan, synes det mig icke vara så stor skilnad mellan att genom beskattningens legala våld eller genom statslotteriets legala svek uttaga penningar. Skilnaden härvidlag synes mig icke vara större än skilnaden mellan att slå en värlös människa i ansigtet och att sätta krokben för henne.

Om man skulle emot den uppenbara verkligheten ställa sig på den för de ärade motionärerna mest gynsamma ståndpunkten och således skulle tänka sig, att om man inrättade ett statslotteri här i landet, skulle den enda följderna blifva den, att samma penningeström, precis lika bred och lika djup, icke bredare eller djupare än den som nu går ut ur landet, skulle föras in till svenska statskassan, skulle man då, herr talman, vilja vara med om en sådan åtgärd som den nu här ifrågasatta. Jag ber att härvidlag få begagna mig af ett exempel, en analogi. Jag föreställer mig, att en person, som är van att göra spekulationsaffärer, som icke precis äro af allra finaste slag eller de för hans nästa mest nyttiga, vänder sig till en annan, som deremot är fullt ren och klar i de affärer, som han brukar göra, och den förre föreslår den senare att vara med på en affär, på hvilken de skulle kunna förtjena rätt betydligt. Men när den, som blifvit uppmanad att delta i affären, undersökt denna, säger han kanske: »Nej, detta vill jag absolut icke vara med om, ty det är i sjelfva verket att begagna sig af den och dens okunnighet, det är på hans bekostnad, som vi skulle göra affären, det är ju i sjelfva verket att lura honom, och det vill jag icke vara med om». — »Ja», säger kanske den förre, »det kan jag mycket väl förstå, att ni i allmänhet inte vill vara med om något sådant, men här är fallet

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

*Om invättan.
de af ett
statslotteri.
(Forts.)*

alldeles extra ordinärt, ty jag vet alldeles speciellt, att den och den har sina ögon fästade på precis samma affär, så att mannen kommer i alla händelser att bli lurad, och då är det väl bättre, att vi lura honom än att någon annan gör det». — »Nej», svarar den andre, »det öfverensstämmer icke med min uppfattning, ty jag har gjort det till en lefnadsregel för mig att icke lura andra, och jag kan icke hjälpa, om en person blir lurad af andra, på hvilka jag icke kan inverka».

Men det finnes ännu en frestelse. Den förste af de här omhandlade personerna säger: »Nåväl, låtom oss icke stoppa penningarne i våra egna fickor, utan låtom oss med dem uppmuntra ett allmänt, ett kommunalt, ett fromt ändamål, för hvilket vi båda två äro intresserade; ni måste väl medgifva, att om vi lura denne man, som i alla fall måste blifva lurad, och sedan icke stoppa penningarne i våra egna fickor, utan anslå dem till ett allmänt välgörande ändamål, så är ju det hela inte så farligt». Men den andre svarade fortfarande: »Nej», och han tillägger: »Hvart pengarna än gå, så vill jag icke vara med om en sådan affär, som innebär, att jag skall lura mina medmenniskor, ty detta är orätt». Hvad betyder detta svar, herr talman? Jo, det betyder helt enkelt och simpelt, att han svarar med det, som utgör själfva kärnan i det borgerliga samhället, med grundsatsen att aldrig lura någon medmänniska och att alltid, i alla väder, handla hederligt.

Om det nu skulle vara någon skilnad mellan en enskild man och emellan staten uti ett sådant fall som detta, så synes det mig, som om skilnaden härvidlag skulle bestå deruti, att staten bör känna sig ännu mera förpligtad att icke ingå i några slags affärer, hvarigenom den förtjenar på andras okunnighet, ty om staten vill vara hvad den bör vara, skall den väl vara ett exempel och ett lysande föredöme för medborgarne i allmänhet, och då bör den väl allra minst begagna sig af enfalden eller draga fördel af okunnigheten. Om det finnes någonting, hvarom alla partier och alla grupper, snart sagdt, numera äro ense, är det väl det, att vägen, framtidens väg, för oss går genom folkupplysning, en ärlig, allt mera spridd, allt mera fast och djup folkupplysning. Men kan man då tänka sig något mera hårdt, något mera förintande för själfva nerven så att säga i hela detta sträfvande, än att staten själf skall begynna att ockra på okunnigheten, att söka förtjena på enfalden, att exploatera mörkret.

Man har talat om hurusom andra länder hafva statslotteri och att därför folken i dessa länder skulle vara så förfärligt mycket mera omoraliska än vi. Jag tror nu för min del icke, att jag, äfven om jag vore medborgare i hvilket land som helst, skulle kunna ansluta mig till tanken på ett statslotteri. Men jag erkänner, att det är ganska stor skilnad på det ena landets folk och det andra landets. När staten uppträder som folkpedagog,

mätte den väl böra göra som hvilken annan pedagog som helst, nemligen framför allt studera den, som skall uppfostras. Om den svenska staten härvidlag till äfventyrs finner, att den han har att göra med är ett folk, som med många framstående, goda och ädla egenskaper likväl synes förena en viss brist på ekonomisk förtänksamhet, ett allt för ofta uppträdande *laissez aller*-system i afseende å konsolideringen af enskildes ekonomier, en viss böjelse till slöseri och en viss motvilja mot sparsamhet på allt för många håll, är icke en sådan stat i allra eminentaste grad uppfordrad att vakta sig sjelf och att vakta sina medborgare för sådana slags institutioner, som kunna uppmuntra just dessa nu nämnda svagheter?

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Då 1840—41 års män afskaffade det dåvarande statslotteriet, gjorde de det hufvudsakligen och i främsta rummet ur moralitetens synpunkt. Huru stora utgifter vi än pålagt svenska staten, så tror jag dock att vi måste medgifva, att den utveckling, som de 62 år, som gått sedan 1840, ha medfört inom alla handels och industriens hjälpkällor i vårt land, gjort det för oss mindre svårt än för dessa våra förfäder från åren 1840 och 1841 att få statens debet och kredit att gå i hop. Om så är förhållandet, synes det mig vara tydligt, att vi här icke kunna åberopa det gamla ordspråket »nöden har ingen lag» såsom skäl för inrättandet af hvad som åren 1840—41 afskaffades. Göra vi det, hafva vi en annan uppfattning, och efter mitt förmenande en lägre uppfattning af statsmoralitetens bud. Jag hoppas, att det skall visa sig, att vi icke hafva en sådan uppfattning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Med herr Staaff förenade sig herrar *Eriksson* i Elgered, *K. G. Karlsson* i Göteborg och *Burman*.

Herr Thylander: Herr vice talman! Jag har begärt ordet för att besvara några af de tillvitelser, som rigtats mot mig af mina motståndare i den föreliggande frågan.

Herr Hazén nämnde, att min motion ginge i spetsen för de sträfvanen, som äsyftade borttagandet af lagstiftningen rörande lotterispel, som betecknades som ett verkligt samhällsöndt. Detta är ett misstag. Då jag först började intressera mig för denna fråga, hade jag uppställt två alternativ: antingen borde man lagstifta så, att lotterihandteringen åstadkomme så litet ondt som möjligt, eller också borde man helt och hållet afskaffa den. Och då en talare på stockholmsbänken genom sina snilleblixtar i sitt anförande sökt att framställa mig som en fullständig stackare inför kammaren, har han ungefär gjort gemensam sak med herr Hazén. Han har tolkat mina ord så, att de genom denna tolkning erhålla en mening, som de icke i sig hafva, hvaremot jag måste protestera, äfven om jag icke skulle blifva trodd. Vidare an-

*Om inrättan-
de af ett
statslotteri.*
(Forts.)

märktes mot mig, att jag mot de danska kollektörerna skulle framställt beskyllningar, som nära nog vore af ärekränkande natur. Jag kan icke förstå, huru man kunnat tolka mina uttalanden i motionen på detta sätt. Jag har sagt, att det särskildt i de södra delarne af vårt land finnes kringresande agenter, som göra allt hvad de kunna för att uppegga spellustan hos befolkningen. Det är sant, som herr Höjer nämnde, att det i Danmark finnes en stor mängd auktoriserade kollektörer, och det är också sant, att dessa kollektörer hafva tydliga och bestämda föreskrifter, huru de skola behandla sina kunder. Det visar sig visserligen, att lottsedlar, som ursprungligen voro värda cirka fem kronor, säljas för bortåt 15 kronor. Men sådant inträffar icke genom dessa kollektörers åtgöranden, såsom herr Höjer också framhöll. Utan det förhåller sig så, att vid hvarje dragning agenter, bosatta i städerna vid Öresund, resa öfver till Köpenhamn, fara från kollektörer till kollektörer och uppbära lottsedlar i massa, som de sedan utprångla på den svenska landsbygden. Sådan utprångling kan man få bevittna särskildt på vissa stationer, som jag här med afsigt undviker att namngifva. Öfverallt, der ett gynnsamt tillfälle erbjuder sig för afsättning af de danska lottsedlarne, äro dessa agenter framme; och det är särskildt dem jag här syftat på.

Vidare är det sant, som herr Höjer nämnde, att det i Köpenhamn finnes ett konsortium, som har till uppgift att uppköpa icke blott lottsedlar, utan statspapper i allmänhet. Dess agenter resa omkring icke blott i de svenska, utan äfven i de danska städerna för att sälja dels den danska statens lotterisedlar, dels statspapper på afbetalning, lura sina kunder och resa derefter tillbaka med penningarne, och dessa kunder få aldrig se ens en skymt af det, som de afsett med sina affärstransaktioner.

Herr Kronlund ville påstå, att jag skulle stält i utsigt, att den vinst, som skulle uppkomma genom inrättandet af ett dylikt statslotteri, skulle användas till försvarsändamål. Nej, herr Kronlund, jag tror icke, att man i min motion skall kunna uppleta ett enda ord, som antyder något om hvartill en sådan vinst skulle kunna användas. Och jag vill tydligt hafva sagt ifrån, att jag aldrig tänkt, att vinsten skulle användas till försvarets stärkande. Men jag har sagt, att det icke vore omöjligt, att staten skulle kunna begagna sig af denna inkomst för något lämpligt välgörande ändamål, alldeles såsom den nu begagnar sig af inkomsten af rusdryckshandteringen.

För öfrigt ber jag att få tillägga, att jag icke fäster mig mycket vid herr Höjers personliga tillvitelser mot mig, som gingo ut på att framställa mig som en stackare inför kammaren. Har han vunnit sitt syfte härvidlag, så är han att gratulera. Han har sökt framställa saken så, som skulle jag endast af oädla be-

vekelsegrunder framkommit med denna motion. Men det är icke sanning.

En annan talare på stockholmsbanken har också klandrat mig och sagt, att jag på grund af den samhällsställning, jag intager, bort känna mig förpligtad att icke frambära denna motion. Men den tanke, som ligger till grund för motionen, har en stor utbredning inom det landskap, jag tillhör, och delas också af de flesta bland mina kamrater. Det är många, som äro af den åsigten, att en kraftig lagstiftning angående inrättandet af ett enda svenskt statslotteri skulle kunna åstadkomma mycket godt. Då man icke helt och hållet kan förbjuda lotterispel, har jag trott mitt förslag vara det bästa. Herr Höjers anförande står i paritet med en uppsats i tidningen Dagen, der man gör sig all möda med att framställa min ställning till denna fråga såsom synnerligen vacklande. (Man gör mig till och med till motionär i frågan och påstår, att jag i kammaren försvarat denna motion, ehuru jag tror, att det skall blifva svårt att i riksdagstrycket finna någon sådan motion af mig.) Men jag har icke det ena året haft en uppfattning, det andra en annan. Anledningen att jag förra året icke kunde vara med om den dåvarande motionärens förslag i ämnet var, att detta gick ut på att afskaffa den lag, som nu finnes angående lotterier. Detta kunde jag, som sagdt, icke vara med om. För min del önskade jag antingen en lagstiftning, som innehölle fullständigt förbud mot lotterispel, eller också, att frågan ordnades så, som jag i min motion föreslagit.

Herr Wavrin sky: Herr vice talman! Jag begärde ordet, innan herr Staaff yttrade sig, och jag kunde därför inskränka mig till att i sak i allt väsentligt instämma med honom för att icke förlänga debatten. Jag har blott ett par anmärkningar att göra.

Den ärade representanten från Helsingborg nämnde såsom skäl för motionen, att många millioner gå ut ur landet utan att återkomma. Det är sant. Men å andra sidan är det lika säkert, att, om ett statslotteri inrättades, dessa millioner, som gå ur landet, icke skulle blifva färre. Man vet, att all konkurrens ökar afsättningen af en vara, helst en som är så begärlig som denna. Så skulle äfven konkurrensen här på detta område leda till samma resultat. Följden blefve antingen att lotteriet gjordes till en indräktig affär för staten — och det vilja vi icke vara med om — eller också skulle staten göra vinstmöjligheterna så mycket större, hvilket skulle medföra en ökad lockelse för spelarne. Allt detta måste föranleda oss att hysa betänkligheter mot förslaget.

Då man säger, att lotterier i den utländska lagstiftningen stå i högre kurs än hos oss, så vill jag lemna ett bevis på huru man på inflytelserikt håll i utlandet uppfattat denna sak. För någon tid sedan hade fursten af Monaco inbjudit en kongress till

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ett
statslotteri.
(Forts.)

sin stad. Inbjudningen afvisades med harm af en del af de engelska och tyska inbjudne, hvilka icke ville komma till denna plats för en spelbank, som egde furstens skydd och gaf honom inkomster. Mot detta invändes af öfriga inbjudna, som icke delade denna mening, att man icke borde rida upp på en sådan omständighet och att de, som gynnade och voro intresserade för statslotterier, icke voro mycket bättre än de, som understödde spelbanker; skilnaden vore endast, att de olyckliga offren i Monte Carlo blefvo föremål för en allmänare uppmärksamhet, under det offren för statslotterierna försvunne bland mängden. Jag har nämnt detta utan att för öfrigt vilja likställa dem som spela på statslotteri med dem som spela på spelbanken i Monte Carlo.

Hvad den ärade representanten från Helsingborg yttrade om nummerlotterierna, må i viss mån kunna anses gälla om den stora allmänhetens uppfattning i denna fråga, men det gäller icke som en förklaring till den ovilja mot statslotteri, som förefinnes här i Riksdagen. Detta framgår också af utskottets utlåtande, der det på sid. 5 heter:

»Samtidigt förekom ock fråga om införande af s. k. klasslotteri i stället för det utdömda nummerlotteriet, hvaröfver statsutskottet afgaf följande utlåtande: 'Beträffande det af herr Rosenblad alternativt väckta förslag om inrättande för statens räkning af så kalladt klasslotteri, hvaruti, till följd af insatsernas anseliga belopp, den fattigare delen af allmänheten icke vore i tillfälle att inträda; så, ehuru lotterier af dylik beskaffenhet visserligen icke torde i ekonomiskt hänseende medföra lika skadliga följder som nuvarande nummerlotteri, har likväl utskottet, som, på sätt ofvan nämnt är, till principen ogillar lotterispel i allmänhet, funnit sig icke kunna understödja ifrågavarande förslag om klasslotteriets införande'. Detta utlåtande godkändes ock af ständerna.» Då samme ärade talare lemnade det intyget om nummerlotterierna, att de äro det skadligaste slaget af lotterier, erkände han också dermed, att äfven andra lotterier äro skadliga. Jag tror, att vi med fullt berättigande kunna instämma uti detta och ansluta oss till utskottets nu föreliggande hemställan, till hvilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Trapp: Jag ber endast att få säga ett par ord gent emot den ärade representant på stockholmsbanken, som här för en stund sedan hade ordet.

Han ville bryta stafven öfver mig med anledning af ett yttrande, som jag fälde, när jag förra gången hade ordet. Detta mitt yttrande står emellertid i fullkomlig öfverensstämmelse med den auktoritetens åsigt, som utskottet här åberopat, och hvilken säkerligen är den största auktoritet, som för närvarande finnes på detta område, nemligen d:r Rudolf Sieghart. I sin år 1899 utgifna, 400 sidor omfattande bok angående lotterispel yttrar denne på sid.

399 följande: »Im Folgenden will ich versuchen, die Grundlinien einer staatlichen Einrichtung zu zeichnen, die auf dem Gedanken einer organischen Verbindung zwischen dem Spieltriebe und dem Spartriebe beruht und an die Stelle des Zahlenlottos zu treten berufen wäre».*

Om inrättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Jag hoppas, att oaktadt jag tog mig friheten att läsa upp detta uttalande på ett främmande språk, den ärade representanten på stockholmsbänken skall kunna stafva sig till, att detta yttrande af en så framstående person är mera värdt att hedras än att skrattas åt, och jag säger detta med all respekt för visdomen på stockholmsbänken.

Herr Månsson: Herr talman! Jag har underskrifvit den af herr Trapp här afgifna motionen, och jag har gjort det af verklig öfvertygelse. Jag har nemligen i min hembygd sett sådana fall på detta område, att jag ansett det vara nödvändigt, att någonting göres i nu ifrågavarande hänseende. Jag har trott, att det blefve lika bra som nu, om vi finge ett statslotteri här i landet, ordnadt genom lagbestämmelser och rätt kontrolleradt. Jag tror för min del icke, att ett statslotteri kommer att medföra så mycket och så stort ondt, som man här påstått. Här säges äfven, att man bör gå en annan väg, i det att man nemligen bör försöka att få förbud att spela på utländska lotterier. Ja, vill man åstadkomma ett dylikt förbud, så gerna för mig; jag tror emellertid icke att det är möjligt att lagstifta i den rigtningen.

Här har man på det förfärligaste sätt målat denna sak och sagt, att lotterispel vore omoraliskt och origtigt. Ja, jag medgifver att detta är sant, när det gäller lotterispel, som bedrifvas på ett orättfärdigt sätt. Exempel härpå ha vi verkligen många här i landet, vi ha det här i Stockholm i lotteriet för dramatisk teater och i andra, der man genom att få folk att endast tänka på högsta vinsten lyckas sälja lotter. Man fäster sig icke vid de matematiska möjligheterna att kunna vinna, och det är detta, som är faran. Jag säger icke, att det icke finnes många inom riksdagen, som icke ogilla dylika lotterier, men jag vill framhålla, att de likväl era rum, och att man här gifver dem stöd och ockrar på dem. Det är sådana lotterier, som man, synes det mig, borde söka att förekomma, och i stället borde man ordna denna fråga på ett sätt, som vore mera rättvist och mera matematiskt klokt.

Man säger, att det är sorgligt att till exempel arbetarne använda sina sparpennningar på lotterispel, men jag tror dock, att det är bättre att de använda pengarne på detta sätt, då de dock

* I det följande vill jag försöka angifva grundlinierna för en statsinstitution, som hvilar på tanken att åstadkomma ett organiskt sammanhang mellan bøjelsen att spela och bøjelsen att spara, och som skulle kunna vara kallad att träda i stället för statslotteriet.

Om invrättan-
de af ett
statslotteri.

(Forts.)

kunna få hjälp för sitt och sina familjers underhåll, än att ödelägga dem på annat onyttigt sätt.

Här har talats om det omoraliska i att spela på lotteri, och man har sagt, att vi svenskar i moraliskt afseende vore mycket höjda öfver andra folk, just därför att vi icke ha statslotteri. Men kan väl någon påstå, att till exempel Danmarks och Tysklands folk äro mera omoraliska än vi? Jag vill protestera mot ett dylikt påstående, ty enligt min tanke stå dessa folk så högt i bildning och vetande, att det icke går an för oss att söka häfva oss öfver dem. I den provins, som jag tillhör, vet jag, att det finnes många, som spela på danska och tyska lotterier, men icke tror jag, att någon därför skall kunna komma och säga, att moralen der är sämre än annorstädes här i Sverige.

Jag tror, att det är bäst, att vi hålla oss till sjelfva saken, sådan som den verkligen är, och icke komma med denna moraliska visdom och detta moraliska tal. Man kan ju icke förbjuda personer att komma hem till andra och sälja lottsedlar, utan man måste låta det florera, om man icke ordnar saken på annat sätt. Här plockar ett lotteri till sig stora summor, många hundra tusen, när det tycker att så passar, och millioner gå ut ur landet endast för lotter i utländska lotterier. Det synes mig därför, som om man af rent praktiska hänsyn borde ordna lotteriväsendet på annat sätt, så att de matematiska möjligheterna blefve rättvisare. Det skulle nog då icke blifva så illa stäldt, som man här velat utmåla.

Jag tror således, att man icke får allt för mycket framkasta beskyllningar mot dem, som hafva samma åsichter som dem motionärerna här uttalat. Enligt min uppfattning finnas goda skäl för dessa åsichter, och jag tror, att tanken på ett statslotteri allt mer och mer växer fram och att den till sist icke kan hållas tillbaka. Man har sagt, att det aldrig får ske, att vi anordna statslotteri. Ja, låt så vara, men då må vi på annat sätt ena oss om att motverka lotterispelets skadliga följder och söka förekomma, att det tillgår så på detta område, som nu sker. Min tro är, som sagdt, att om man på lämpligt sätt ordnar lotteriväsendet, är detta icke så farligt, som man utmålade det.

På grund af hvad jag nu anført, ber jag att få hemställa om bifall till herr Trapps motion.

Häruti instämde herrar *Pantzarhielm, Högstedt, Bengtsson* i Bjernalt, *Andersson* i Löfhult, *Hultstein* och *Jakobson*.

Slutligen yttrade

Herr Wavrinsky: Herr talman! Jag ber att få på det lifligaste instämma med den siste ärade talaren i hans betänkligheter i fråga om den utveckling, som lotterispelet tagit i vårt

land. Men då man tror, att denna utveckling uteslutande är ett utslag af vår nations spellusta, måste jag göra invändningar. En stor del af de lotterier, som här i vårt land beviljas, äro anordnade af arbetareföreningar af olika slag, föreningar bland småfolket för välgörande ändamål och dylikt, och jag tror mig med bestämdhet kunna säga, att det icke är spellusten, som gjort, att dessa lotterier anordnas. Regeringen har nog icke heller, när den beviljat lotterier af detta slag, velat tillgodose någon spellust hos folket. Nej, orsaken till dessa lotteriers beviljande har nog varit den, att man velat lemna tillfälle åt någon förening att samla in medel för välgörande ändamål på ett bekvämt och billigt sätt, och jag tror, att de flesta, om icke alla, hafva gifvit sitt bidrag till lotteriet icke med hänsyn till vinsterna, utan för att uppmuntra ett visst företag. Man kan således icke säga, att det stora antalet lotterier i vårt land helt och hållet äro ett utslag af en tilltagande spellust bland folket.

Om invättande af ett statslotteri.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de gjorda yrkandena framstälde herr vice talmannen *dels* proposition på bifall till utskottets hemställan, *dels ock* proposition derpå, att kammaren, med gillande af berörda hemställan, i hvad densamma afsåge den af herr Thylander m. fl. väckta motionen, men med afslag å samma hemställan, såvidt den rörde herr Trapps m. fl. motion, måtte bifalla den af herrar Petersson i Skurö och Björkman afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen. Herr vice talmannen förklarade sig finna förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med gillande af berörda hemställan, i hvad densamma afser den af herr A. Thylander m. fl. väckta motionen, men med afslag å samma hemställan, såvidt den rör herr O. F. Trapps m. fl. motion, bifallit den af herrar B. A. R. Petersson i Skurö och K. G. Björkman afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utföll med 140 ja mot 64 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

§ 11.

Herr *P. P. Waldenström* aflemnade en motion, n:o 170, om stafningssättet i det från Riksdagen utgående trycket, hvilken motion på begäran bordlades.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets inkomna utlåtanden :

n:o 30, i anledning af Riksdagens år 1901 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1900;

n:o 31, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om utläggning af dubbelspår och förstärkning af öfverbyggnaden å vissa delar af statens redan trafikerade jernvägar, om anskaffande af ny rörlig materiel vid samma jernvägar samt om fortsättning af statens jernvägsbyggnader, än äfven inom Riksdagen väckta förslag i sistnämnda syfte; och

n:o 32, angående pension för vaktmästaren vid justitieombudsmansexpeditionen C. E. Blomqvist.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3.39 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.